

Къуэдзокъуэ А. Къ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етыным и

. ІуэхукІэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Указ

Щізныгьз, егьзджэныгьз ізнатізхэр дуней псом щызэ-пыщіауз щытыным хуищіа хэльхьзныгьзшхуэм икіи ильзо-кузд хьузуэ хьэлэлу зэрылажьям палщіз Къбордей-Баль-кьэр Республикам и Щіыхь тхыльыр етын Къузазокъуз Анатоля Къасым и къузм - «Къзбэрдей-Балькър къз-рал университет» щізныгьз нахуыщхьз щрат къзрал Іузхущіапізм иіз зэпыщізныгь зхэмкіз и управленэм и уна-

ээціым. Къзбэрдей-Балъкъэр Республикэм и КъАНОКЪУЭ Арсен

Президент Налшык къалэ 2009 гъэм фокlадэм и 24-м

Земцов П. А. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щіыхь зиіэ и журналист» ціэ лъапіэр фізщыным и іуэхукіэ Къэбэрдей-Балъкъэр

Республикэм и Президентым и Указ

Къэрал телерадиовещано Ізнатізм зегъзужьыным хуи-щіа хьэльхьэныгъзшхуэм щхьэкіз икіи илъэс куэд хъуауз хьэлэлу зэрылажьэм папщіз «Къэбэрдей-Балькъэр Рес-публикэм щіыхь зиіз и журналист» щіз льапізр фізцын Земцов Петр Алексей и къуэм - «Урысейпсо къэрал теле-визионнз, радиовещательнэ компание» федеральнэ къз-рал унитарнз Іуэхущіапізм и генеральнэ директорым и къуадзэм.

къуэдзэм. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен Напшык къалэ

2009 гъэм фокІадэм и 28-м №168-УП

Удын 30

<u>НэщІикІыж хьидым и</u> махуэхэм Саудей Хьэрымахуэхэм саудей хьэры-пым и кьалэхэу Даммам-рэ Эль-Хобаррэ шыкъуей-щейурэ зэрызехьэ къы-щызы]эта щалэщ]э 20-р чынут[к]э яубэрэжьын хуейуз судым унафэ кьиш-таш.

«Аль- Ватан» газетым зэитив-ванан тазеный эз-ритхымкіз, удынхэр а гу-пым я фэм щыдахым, еп-льыну къекlуэліат хущіы-хьэу къалэм дэс псори. Къуейщіеякіуэхэм ящыщу дэтхэнэми и щіыфэм чыдэтлэлэмг и шыйрэм чыг нуткіэ 30-рэ еуащ, ты-куэнхэм, уэрамым ирикіуэ цыхухэм зэрытеуахэм, зэ-рыдыгъуахэм, цыхухэм, къэралым я мылъку къащ-

тэну зэрыхэтам пэкlуэу. Газетым зэритхымкlэ, а зэрызехьэр къэзыІэтауэ, абы хэтауэ цІыху 80 яубы-дащ. Адрейхэми нобэ-пщэдей апхуэдэ тезыр яхьы-

Къулейуэ забжыжрэ?

Украинэм и лъэпкъ ахъ-щэ хъумапІэм (НБУ) и унафэщІў щыта, иджы прези-денту хахынкІэ гугъэшхуэ-хэр зиІэ Тигипкэ Сергей зэрыжиІэмкІэ, а къэралым дунейпсо валютэ

фондым (МВФ-м) деж

фондым (мвФ-м) деж кышүшта кредитыр «зэ-хашхыхыж». 2008 гъэм и щышылэм МВФ-р арэзы хъуат дуней-псо финанс кризисым и 1 аужыхэр игъэзак[уэжын папщ]э Украинэм илъэсипапщіэ Украинэм илъэситым кърмубыдау доллар мелард 16, 43-рэ ириты-ну. Щэ етыгъузу абы Ізры-хьащ меларди 10,6-рэ. Ар абы иlыгъынущ илъэс 15-кly, гър къэс ахышащхьзу проценти 4-р щхьэщиты-кlых

процел.... Кlыу. Доллар меларди 10,6-м щыщу меларди 8-р текlуэ-дащ гривнэм и курсыр кlуэцірымыхуу зэтеіыгъэ-ным. Аращ Тигипкэ Сер-гей «ээхашхыхыж» ахъ-

♦ЗэдзэкІакІуэм и дуней-

от пом вырами пом в по

хъуащ. ♦ 1882 гъэм дунейм щыя-пэу Фокс псым (США) эле-ктростанц тращыхьащ.

♦1960 гъэм Налшык «Го-Ф1960 гъэм Налшык «Горянка» алэрыбгъу фабри-кэм лэжьэн щыщіндзащ.
 ◆Дыгъэр къыщіэкіащ сы-хьэти 7-м, къухьэжынущ сыхьэт 18-рэ дакъикъэ 52-м.

♦ Махуэм и кІыхьагъщ сы-хьэт 11-рэ дакъикъэ 52-

ปีภโลหวกวช วธเกษองธองธอง Гъущю Зарифщ.

Льэпкъ Іущыгъэ:

ЗылъэкІ ныбжьэгъу и куэдщ.

• УнафэщІым и псалъэ

ФІэщхъуныгьэ **КЪЫТХЕЛЪХЬЭ**

Сэрмакъ къуажэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и жы-*าดว*ริงจ คจรร มัค дыдэхэм яшьшии. Нобэ *ดั*бы шопсэх цІыху мини 9-рэ 300-м щІигьу. Зэгуэр лэжьыгьэшхуэ щагьэхьейуэ щыта мы къуажэми пщІей гъэхэм и кІэхэм кърахьэжсьа зэхъуэкІыныгьэм и гугъуехь псори къыжьэхэуащ. Илъэс 20-м щІигъуауэ жыл дэсхэр поплъэ я гъащ1эр зэІубз щыхъужсынум, сэук1эр щеф1экIуэжынум.

Сэрмакъдэсхэм я нобэрей щыІэкІэ-щытыкІэм, я гурыгъу-гурыщІэхэм тедгъэпсэлъыхьыну дэ зыхуэдгъэзащ къуажэ администрацэм и Іэтащхьэ Дохъушокъуэ Исмэхьил.

- Исмэхьил, хэт нэхъ-ри нэхъыфГу уэ ущы-гъуазэщ фи жылэм и Іуэху зыІутым, цІыхухэм я гукъеуэхэм, ахэр нэхъыбэу зыгъэпІей-тейхэм. Япэ щІыкІэ абыхэм утедгьэпсэльы-

хьынут. - Псалъэмрэ Іуэхумрэ щызэмыгъусэм деж гугъэр пІэщІех. Иужьрей илъэсипщІхэм къэралым шыІа зэхъуэкІыралым щыга зэхьуэктыныгъэхэм ди цІыхухэм тхьэмыщкІагъэу къахуихьар къэІуэтэгьуейщ, Зы ІзнатІи къзнакъым ар зылъэмыІзсауэ. Сэрмакъдэсхэм я дежкІэ гукъутэт апхуэдиз зэманкІэ зэуІуу яухуа гъащІэр зэрызэблашар, зэрагъэпэща мылъкур щхьэхуещэ-хэм зэрызэхадыгъуар. Къуажэм дэтыжкъым цІыхухэр зэгъэбыды-лІауэ щыта ІуэхущІа-

<u>і**эркъым...**</u>
- Аркъудейм къыщымынэу, я псалъитІым язщ. ЦІыхухэм ІэнатІэ яІэт, мазэ къэс улахуэ къаІэрыхьэрт. Колхозым зэрихуэрт жэм къа-шу 800, ІэщІэвыщІэу 9600-рэ, мэлрэ шыуэ куэд дыдэ. Мэкъумэш щІэным пэрытхэри мащІэтэкъым. Нэхъапэм къуажэм дэташ запІэхэр, улахуэ гъзува водышхуэ, районми къызыпэкІуэлэжынгъэ республикэми я хозяйщІагъуэ дэлъыжкъым. ствэ щхьэхуэхэм я гъэ-- ЗэрыжыпІэмкІэ, шыр кърашалІэу. Ари

диІэжкъым, нэгъуэщІ ІуэхущІапІэхэри зэхуа-

щІыжащ. Ди мэкъумэшыщ[э-хэмрэ Іэщыхъуэхэмрэ я гуащ[эм къкапэк[уа пщ[эм къуажэдэсхэр ноби ирогушхуэ. Блэ-к[ар ягу къыщагъэ-к[ыжк]а мызэ-мытау кІар ягу къыщагъэ-кІыжкІэ мызэ-мытІзу къыхагъэщ «мор кол--ышыш уІшефану кох там, модрейр бригадиру е жэмышу щылэ-жьам щыгъуэ» жаІзурэ. Жылэм и зыужьыны-

гъэм зи къару, зи гуащІэ хэзылъхьа нэхъыжың Іхэр зыщагъэгъу-пщэркъым. Дрогушхуэ къэралым и дамыгъэ лъапІэхэр къызыхуальай Ізхэр къызыхуакэмфар, Махуэ Дадушэ, Къардэн Шагъир,
Бай Шухьиб, Дидан
Хъызыр, Дау Хъэлым,
Хъуэк Іуэн Амдулчэрим, Бекъул Жануэс,
Дидан Нажмудин,
Джатэжьокъуэ Хьэжпакуэ сымэ, энгъуэш Цхэгуэ сымэ, нэгъуэщІхэми. Хуабжьу дигу къоуэ абыхэм къытхуагъэнар зэрытхуэмыхъумар, щІэблэм къызэрыхуэдмыгъэнэфар. Иджы а псори зэкІэльы-кІуэу зэтедгъэувэжын, дыхуэмейуэ гъащІэм къыхыхьа лъэпошхьэпохэр къызэднэкІыурэ, къзув Іуэхугъуэхэм унафэ тещ Іыхьын хуейщ.

(КІ эухыр 2-нэ нап.).

«Мэзкуу и унэ»

АБХЪАЗ. <u>Мэзкуу къа</u> эм и мэрием и къуда лэм и мэрием и къуда-мэм и унафэщі Коробов Дмитрий иджыблагъэ зэрыжиіамкіэ, 2010 гъэм «Мэзкуу и унэ» Сыхъум

АБХЪАЗЫМРЭ Осетие - АБХЪАЗЫМРЭ Осетие Ипшэмрэ къэралыгъуз щхьэхуэу Урысей Феде-рацэм къызэрилъытэрэ Сыхъумрэ Цхинвалрэ зэ-тегъэувэжыным Мэзкуу и ухуакіуэхэр жыджэру хъ-хьащ. Тогалъэм папщіэ, Абхъазым и социально-экономияз зыужыныэкономикэ зыужьыны-гъэм 2010 - 2011 гъэхэм къриубыдэу сом меларди 10,9-рэ федеральнэ бюджетым шыхухахынуш. «Мэзкуу и унэм» текіуэдэ му сом мелуан 55-р щы-хьэрым и правительствэм къиутІыпщынущ, - жиІащ Коробов Дмитрий.

Илъэс 400-р ягъэлъапіэ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭР ДЖЭС. <u>Къалмыкъыр и</u> фізфіыныгъэкіэ Урыфізфівный вэкіз уры-сейм зэрыхыхьэрэ илъэс 400 щрикъу махуэм ири-хьэлізу Къэрэшей-Шэр-джэсым Іуэхугъуз зыб-жанэ щекіуэкіынущ.

КъЩР-м Шэнхабзэмкіэ и къэрал комитетым къы-зэритамк!э, Къалмыкъым и Щэнхабзэм и махуэхэр и Щінжавзям и махуахар щызахэтынущ республи-кэм и тхыдэ-щэнхабзя му-зей-заповедникым. Абы щагъэлъэгъуэнущ Элис-та и сурэтыщіхэм я і зда-къэщіакіхэр. Алкуэдэуи щіынальэм и еджапіз на-хьыщхакажи республики-тым я творчество лэжьапым я творчествэ лэжьа кіуэхэр студентхэм щаіу-щіэнущ, «стіол хъурей-хэр» екіуэкіынущ, конхэр» екіуэктыну цертхэр ятынущ.

Сом мелард 26-м нэблагъэ

АДЫГЕЙ. *Республикэм* и президентым и пресс-lyэхущіапіэм къызэри-тамкіэ, щіыналъэм и унафэщі Тхьэкіушынз Аслъэнджэрий арэзь техъуащ иджыблагъз Сочэщекіуэкіа Дунейпсо инвестицэ форумым

БИЗНЕС Іуэху дэгъэкіынкіэ Сочэ къалэ хуэдэ щыіэкъым. Иджыблагъэ екіуэкіа зэіущіэм инвестиекіуэкіа зэіуціэм инвести-дэ зэгурыіуэныг-ау 17 ин-весторжэм щетщіыліащ, Абыхэм ящыщу 8-м із щіззыдзар щіыпіз муни-ципалитетхэрш, Псоры за-хэту инвестица проектхэр сом мелард 26-м нэбла-тьэ и уасзщ, - жиіащ Тхьэ-кіушынэ Аслъэнджэрий.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙОлег

«Адыгэ псальэр» къыфІэрыхьэну фыхуеймэ

Ди щІэджыкІакІуэ лъапІэхэ!

Гу лъывэдгъэтэну дыхуейщ 2010 гъэм и япэ илъэс ныкъуэм къыфІэрыхьэну газетхэм, журналхэм Іэ тедзэныр зэрекІуэкІым. Илъэс ныкъуэм ди газетым и уасэщ сом 356-

рэ кІэпІейкІи 10-рэ «Адыгэ псалъэм» Іэ шытевизэ хъунуш республикэм и пощт

ІуэхущІапІэ псоми. Ди индексыр 51531

ФІэщхъуныгъэ **КЪЫТХЕЛЪХЬЭ**

Адыгэ къуажэхэм я щіэнгъуазэ Бабыгуей - Сэрмакъ Nº40

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нэ нап).

- Ахэр къалэнышхуэщ, Исмэхьил. Абыхэм фапэльэшын шхьэкІэ къаруушхуэ ехьэлІапхъэщ. Сытхэм нэхъ фыщыгугь-

<u>рэ?</u> - Ціыхур фіым пэплъэн, щыгугъын хуейщ. Дэри ди Іэр зэтедзауэ дыщыскъым. Къалэнхэр икъукІэ инми, къытпэщытхэм гъухъарзынэ итлъауэ

жыпІэ хъунущ. Псом япэу щІэблэм ягъуэт гулъытэм куэд елъытащ. Къуажэм школищрэ сабий гъэсапІэу апхуэдизрэ дэтщи, нэ-гъуэщіхэм яйхэм зыкіи къакіэрыхуркъым. Егъэ-джакіуэ, гъэсакіуэ іззэхэр ди куэдш. Школхэм щІэныгъэфІ къыщІах. Къапщтэмэ, районым, республикэм, къэралым щекІуэкІ олимпиадэхэм, зэпеуэ зэмылІэужьыгъуэ-хэм ди ныбжьыщІэхэр жыджэру хэтщ икІи ехъу-ліэныгъэфіхэр къыщахь. Ахэр къэтэджмэ, нобэрей гъащіэм зэрыхэзэгъэнум, зэманым къигъэувхэм зэрыдэхъунум шэч къытет-хьэркъым. ДызыгъэпІейтей Іуэхугъуэхэр куэдми, гугъэфІхэр къыдет льэпкъ проект пэрытхэр гъэзэ-щІэным Къэбэрдей-Балькъэрым ерыщу зэрыщыхущІэкъум. Ар псом япэу щытлъагъур Президент Къанокъуэ Арсен и дежщ. ИлъэсиплІ мэхъури абы и гулъытэр дэри къыт-льоІэс.

Сэрмакъ къуажэм щІыуэ гектар 12264-рэ иІэщ. Абы щыщу гектар 2202-р гъавэ щІапІэщ. ЩІым и Іуэхур зыхуэ-кІуэнум, зэрыхъунум тра-жыІыхьар мащІэкъым.

Абы унафэ тэмэм къыхуэгъуэтыным Президентым къаруушхуэ ире-хьэл Гэ. Республикэм и л Гышхьэм ф Гыуэ къыгуроІуэ къуажэдэсхэм дежкІз щІым мыхьэнэуэ иІэр, ар я къулеигъэ нэхъыщар я квуленыя плажыще хьэу зэрыщытыр. Аращ шІыр фейдэ хэкІыпІэ ящІыну, абы ирисондэ-джэрыну хущІэкъухэр лъэщу къыщІыжьэди-кьуар. Иджы псоми дошІэ щІн реформэр захуагъэ хэлъу и кІэм зэрынагъэ-

Колхозыр щымыІэжми, гъавэ щІапІэхэр зехьэн хуейщ. Лэжьэфыну къуажэм дэсыр цГыху мини 4-м щІегъу. Абыхэм я про-цент 35-м ІэнатІэ хэха яІэщ. Гъавэ щІапІэхэр, таменты дана и папталар, патаменты кадахар адахан дырылажь эхэм метер адахан а яІыгъщ, мэкъупІэ хъар-зынэ зэгурыІуэныгъэкІэ ди цІыхухэм еттащ. Къуажэдэсхэм Іэщышхуэ зэ-рахуэри, абыхэм папщІэ рахуэри, абыхэм папшііэ къызэіутхащ лы щапіэ кыабээльабэзу 7-рэ кхэу-ей хэхагъашіэхэр зрат щіыпіэрэ. Гээш іыхыпіи диіэш. Илъэс кьэс кіэртіофыр ди деж куэду щащіэ икій бэву къащына махах махар шашіэ икій бэву къащына махах махах дама на махах махах махах дама на махах м хуохъу. Ахэр ящэ, нэг тъуэщІ щІыпІэхэм щыщу къыщІэупщІэхэм жыла-пхъэфІхэр хуагъэхьэзыр. ЦІыхухэр зэфэну псым

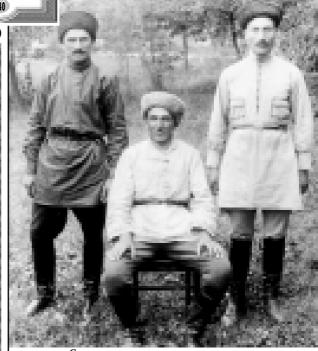
и Іуэхур нэхъ зэтеуващ. Нэгъабэ зэтхъуэкІащ ар зрикІуэ бжьамийуэ зы километр, мы гъэми апхуэдиз тхъуэжынущ, гъуэгу-хэр зэдгъэпэщыжынущ асфальт тетлъхьэнущ, нэгъуэщІ къалэн куэди зэфІэдгъэкІыну къытпэщытщ.

ытщ. Республикэм и унафэщІхэр щыгъуазэщ ди къуажэм и нобэрей щыІэ-

кІэ-псэукІэм, жылэм дэлъ лэжьыгъэр зыхуэдэм. Зэгуры Гуры Гурэрэ зэдаГуэрэ, гъзсэныгъэрэ ущиерэ здэщы-Іэм Іуэхур щыдокІ, лъэишныт ахен дехопеахшоп къызэнэкІа щохъу. Нэхъа-пэхэми хуэдэу, ди еджапэлэми хуэдуу, ди сдааг пІэхэм пионер зэгухьэ-ныгъэхэр щолажьэ, ныбжынцІэхэм школ фа-щэ екІухэр яфІэфІу зэра-хьэ. Абыхэм яхудогъазэ гъащІэ зыльэгъуа, мамы-рыгъэм и льапІагъэр, адэжь льахэм и ІэфІагьыр цІыкІухэм яхуэзыІуатэ ди нэхьыжьыфІхэр, къуажэм къыдэкІа цІыху цІэрыІуэхэр, щІэныгъэлІхэр, тхакІуэхэр, усакІуэхэр. А псори сабийхэм я дежкІэ дерс хъарзынэщ.

хъарзынэщ. КъБР-м и Президентым и жэрдэмкІэ зэІузэпэщыныгъэмрэ зыузэщІыны-гъэмрэ хуэунэтІа Іуэхуш-хуэ куэдхэм гъунэ иральащи, абыхэм фІыуэ къарикІуэнур нэры-льагъущ. Дэри къытпэщыт къалэнхэр тщІэжрэ ахэр зэрыдгъэзэщІэным дыхуидэкъуу долажьэри, нэхъыбэ зэрызэдгъэхъулІэным дыхущІэкъунущ.

Епсэлъар **ХЬЭЖЫКЪАРЭ**

Сэрмакъ къуажэм и япэ коммунистхэр. Щысыр Махуэ Жэхьфарщ, щытхэр (сэмэгумкІэ къыщыщІэдзауэ) Бакъ Муратрэ Алътуд БатІунэрэщ.

Maxyo Ioby кІуэдыркъым ЩЫТХЪУ

ИкъукІэ гугъущ, жэуаплыикъукіз гугьущ, жэуаплы-ныгъэ зыпылъщ журналист ІэщІагъэр. Ауэ абы дихьэхар, зэчий хузиІзу къыщІзкІар, зэрыхабазщи, къикІуэты-жыркъым, хушІегъуэжыр-къым, нэгъуэщІ Іузухэм да-шэхыжыркъым. Журналис-тыр гумызагъзу, цІыхубэм и уэчылу, ІуэхуфІхэмкІэ жэрдэмщІакІуэу щытып-хъэщ. Апхуэдэхэм ящыщу, хвэлц, типуэдэхэн ливицу, щытхэүф I и Iэу къэгъуэгу-рык I уап республикэм и журналистикэм и зыужьы-ныгъэм псэухунк I телэжьа, пщ I зыхуащ I си къуажэгъу Махуэ I эбу.

ТЫНШУ щытакъым Махуэм и гъащ в гъузгуанэр. Хэку зауэшхуэм зэрыщидзэу, и адэ Мухьэжыр
дэм ираджат. Ар ящыщщ
бий бзаджэм и удын хьэлъэхэр мызэ-мыт в зытехуахэм, ауэ у в гъэмэм къамыгъэдзыхэу зэуап в Иухьэжырт. 1943 гъэм Сож псым
Свелоруссием) шызэпрыкырг. Тольо Сом (Белоруссием) щызэпры-кІым, лІыгъэ хэлъу зыкъи-гъэлъэгъуащ, а щІыпІэращ

Мухьэжыр щыхэкІуэдари. Абы и щхьэгъусэ Лелэ гугъуехь куэд игъэващ, и сагугъуехь куэд игъэващ, и са-биищыр зыхуей хуигъэээным хущ1экъуурэ. Зауэ зэманми, абы иужь илъэсхэми, нэ-гъуэщ1 къуажээм щыпсэу-хэми хуэдэу, сэрмакъдэсхэр жыхьащ. Сабийхэри яхэтт 1эпщэрылажьэ вакГуэхэм, титог/уэхэм главри ктары пщІакІуэхэм, гъавэр къезы-хьэлІэжхэм. Махуэ Іэбуи нэсу зыхищІащ апхудэ лэжьыгъэхэм я гугъуагъыр

● Фэеплъ

жыбгъэхэм я гугъуагъыр етхуанэ классым зэрыкІуэу, колхозхэтхэм яхыхьати, я дзыхь кърагъэзурэ, щІалэ къврууфІэ цІыкІум Іуэху куэд пщэрыль къыхуащІырт. Еджэнри зэпигъэуакъым. Классхэр а зэманым зэрагъэнэхур фэтыджэн уэздыгъэхэмкІэт. Ауэрэ екІуэхІыурэ, школым къыІэрохьэ электрокъару къззылэжь мотор. Школым и унафэщІым Іэбу къалэн къыщищІыгъат а Іэмэпсымэм кІэльшплыну электроуздыгъэр пщыхьээлектроуэздыгьэр пщыхьэ-щхьэкІэрэ игьэблэну. А кьа-лэнри щІалэщІэм хъарзынэу игъэзэщІэфырт. Ебланэ классыр щытхъу

иІэу къиуха нэужь, Махуэр щІотІысхьэ Налшык щыІэ республикэ интернатым. Мы республикэ интернатым. Мы еджап ра дарейхэм къащхыдырт, япэрауэ, еджакіуэхэр пшізншэу зэрагьаштый сабий мыжынышхуэ иіэт сабий мэжэш далізхэм я дежкіэ), етіуанэрауэ, егъджакіуэ льэщхэр зэрыщыныміэ. Интернатым Махуэр фіы дыдэу щеджащ, ныбжытууді Ізажа шыламгызстудой. хыхьэри, Іуащхьэмахуэ и щыгум дэкІауэ, «СССР-м и альпинист» бгъэхэІури къра-

тауэ щытащ. Интернатыр къеух, щалъинтернатыр къеух, щаль-хуа къуажэм егъэзэжри, егъэджакІуэ мэхъу. Мыгувэу щІалэ жаным гу къылъетэ щІыналъэм (Нагорнэ райо-ну щытам) и райкомым и япэ секретару лэжьа Пщыгъуэшым. Абы и жэрдэмкІэ Мажуэр хохьэ парт, совет лэ-жьыгъэм икІи райисполко-мым и къудамэхэм ящыщ зым и унафэщІу ягъэув. Ауэ а лэжыгъэми и лъэр щигъэ-быдэну хунамыгъэсу, дзэ къулыкъум ираджэри, топбыдэну хунамыгъэсу, дзэ къулыкъум ираджэри, топ-гъауэхэм хагъэхъэ, офицер хъуауи къегъэзэж. Иужык вар щ Гот Бисхъэ ди республикэм и пединститутым и филологие факультетым икПи ар диплом плъыжык жеух, Сэрмакъ егъэзэжри, курыт школым егъэджак учу шылажьэу щ едзэ. 1963 гъм и мэлыжыхыым Дзэлыккыу районым къыдэ-

Дзэлыкъуэ районым къыдэ-кІын щыщІедзэ «Заря ком-мунизма» газетым. Абы ирамунияма» тазетым. хуэшэ-гъэблагъэ тхэным хуэшэ-рыуэ егъэджак Гуэ Махуэ Гэбу. Мэлажьэ ар къудамэм и унафэщГу, жэуап зыхь сек-ретару, редактор нэхъыщ-

къзу. Илъэс 33-к1э мы редакцэм шылащ Махуэ 1эбу. А зэманым къриубыдау куей газетыр хъарзынау зэф1эуващ. Аэжьак1уэ гупым унэш1э хуащ1аш. Журналист зэчииф1эхэм я лэжьыгъэр иунэт1у, езыри жылагъуэхэм к1уэурэ, очеркхэр, репортажхэр, интервьюхэр игъэхьэзыру, жылагъуэ гъащ1эм жыджэру хэту, щыхубэ депутату, нэлагыуу пыштэм жыджэру хэту, цІыхубэ депутату, нэ-хъыжьхэм я район Советым и_лэжьыгъэмкІи жэуапта-

и лэжынгьэмкій жэуапта-кіуэу щытащ, «Щытащ» - псалъэ жа-гъуэщ ар. 1эбу къызэрытхэ-мытыжыр икъук1э сигу къоуэ. Ар куэдк1э щап-хъэф1т. Псэуащ и гур гъа-щ1эм, ц1ыхуф1хэм яхузэ1у-хауэ, бэм сэбэп зэрыхуэхъу-

хауэ, оэм сэоэп зэрыхуэхлу-ным хущІэкъуу, и мурадхэ-ри къехъулІзу.
И лэжьыгъэфІым къыпэ-кІуэу Махуэ Ізбу мызэ-мы-ТІзу къратащ дамыгъэ льа-пІэхэр, щІыхь тхылъхэр, ахъшэ саугъэтхэр.

КІЭХУМАХУЭ Владимир.

ВЫНДЫЖЬ Марие

Уэращ си дунейр

Анэ бгъафэурэ сышыбгъафІэурэ лизо и вафэурэ Сышыбгьафіэурэ, Сышыбгьабізурэ Гур пхуэкьабзэурэ Сэрмакь кьуажэу. Бабыгуей, Сышупіаш уи куей. Угумашізурэ, Уи уэрэдхэм шізблэр шіыбопіыкі. Анэм хуэдэурэ псэм хуэзгьадзурэ Сэрмакь кьуажэу. Бабыгуей, Сэрмакъ къуажэу -Бабыгуей ФІыгъуэр зи пщэдей.

Уэ щіэрыщізурэ ущіэращізурэ Уи щіалэгъу зу гъэхэр ибохьэкі

ибохьэкі. Схуэгумащізурэ гум хущыщізурэ

хущыштэурэ Сэрмакь къуажэу -Бабыгуей, Си гур пхуэнэпсейщ. Льагъуныгъэри налкъут шыгъэурэ щыгъэурэ, ПсэкІэ зблэри уи пщэм пщІэхэсльхьащ.

пщіэхэсльхьащ, Пщащэ дахэурэ гум щызгьафіэурэ Сэрмакь къуажэу Бабыгуей, Уэращ си дунейр.

Си пшіыхь

Хьэуа къабзэ лъыхъуэ хуэсабиифэщи йозэш. Ныхуопабгъэ щальхуа щІыгум, И къуажэжьым егьэзэж. Сэрмакъыпсым

ль, Псыхъуэ гуащэу къыщек!ухь, Къруукъуэ, **Агубэчеикъу**э

Зыхидзау зыхегьэпскіыхь. Нафыхкь шіыкіэу Чэфыжь шыкіэу Балькь аузыр, И кіыхьагъкіэ щіищыкіащ

Салькъын къабзэу гум къеузыр Хуэнэпсейуэ жьэдишаш. Жэналькъы удзыпціэм

льшин ФІэщіэщыгьуэщи, хохьэж. Удз Іэрами псэр ехъуапсэу

Къищыпауэ сыкъожьэж Мывэжьыщхьэ къыщІэж

Зигьэнщіыхукіэ гур хэфащ Къумэлмэзым щища Щыпсэхуати хильэфащ

Тхыдэ

Дээлыкъуэ муниципальнэ районым хыхьэ Сэрмакъ къуажэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и жылагъуэ нэхь ин дыдэхэм ящышш. Километр 61-кlэ республикъм и щыхъэрым, километр 32-кlэ күей центрым пріэщіру абы Балъкъ аузым зыщиукъудиящ. Бабыгүейм и къежьапіэр ээтемыхуэурэ яјуатэ. Къапштэмэ, шізныгъэлі Елмэс Ірулэдин и Іракъзшізкі «Къэбэрдей-урыс ээхущытыкіэхэм я тхыдэм щышь зыфіншам къызэрыщигьэльэгьуамкіэ, Бабыгу (Бабыку) Елмырээ убых лъэлкъым къыхэхіаш, 1711 гъям абы и жылэр здэшысар Гумкъалэ (Георгиевск) изгъунатру Неэлобияя станицэр здэщыіэ шіыпіэ пежці. Шіхьзусыгъуэ зэмылі эужьыгъуэхэм къыхэмых рай, и уужькіэ хэщіапіэ ящіахэри зыбжанэрэ ямыхуэжу хъуакъым.

Нэгыуэщі тхыгъхэм къызэрыхэщымкіэ, Бабыгуей псальэр (уняціар) кърайуэу щыхуежьар 1720 гъэрщ. 1743 гъэм пшы Бабыгу Елмырээ Сэрмакъыр нобэ здяшься ціылізр увыіліэ ещі. Мы жылагъуэм и тхыдэр абдеж къышежьзу къальытэ.

дэр абдеж къыщежьэу къалъытэ.

Х ІХ лізщіыгъуэм и кіэм Бабыгуейр Кьэбэрдейи и нэхь къуажэшхуэхэм ящыщ хъуат. Абы шыпсэут унагъуэ 290-рэ, ціыхуу 2000-м щілтэу. Мэкъу-мэш шіэнымрэ іэщ гъз-хурымірэ хуэізкуэльа-кіуэхэт. Жылэм дэсхэм куэду ящіэрт хур, нарты-хур, кіэртіофыр, хьэр, гуэдзыр, нэгъуэщі къз-кыгъхэхэм зэрахуэрт Ізшышхуэу 4750-м шімгъу мэлрэ бжэну 6910-рэ, шыуэ 1260-м нэблагьэ. Бабыгуейдэсхэр бжьэ гъз-1260-м нэблагьэ. Бабыгуейдэсхэр бжьэ гьз хөнми хуэрк ултаануэт. Фомрэ шэхумрэ унаггуэхэм кьыщагьэсэбэпырт, куэду ящэрт, зыхуейхэмк за кахту эжырт. Кыражэ гьук заж, пхьащ зхэм, фанаш зхэм, щан куэрэ бащлык кыраж уанаш зхэм, шых уран за цыхубэхэм, нэгь учш за шыхубэхэм, нэгь учш за шыхубэхэм, нэгь учш за шых багурэр агур за шых багур за шых з пщіэхэми я ціэхэр жыжьэ шыlуат.

пшухэмги я цэхэр жыжы шы)ат. Революцэм и пэкіэ Ба быгуейр Налшык округым и адрей жылагъуэхэм псэуныгъэ и лъэныкуэкіэ къазэрыщухэшыкі щыіэтэкъым. 1905 гъэм и пэщіэдээм абы щыпсэуа ціыху 2707-м шышу 176-р урыст, 4-р кумыкуху 6-р нэмыцэ т, 7-р бгырыс журтт (татт). Жылэм дэтт унау 441-рэ, сэрайрэ гъава хъумапізу (амбару) 261-рэ, мэжджыту 3, псы щхьэлу 2, къуажэ правленэ, сатуджыту 5, псы щкылу 2, кыуажы правлень, сату-промышленны lyэху-щlапізу 11. Пыл Асльэн-джэрийры и гъуситіымры илъэсым сом мини 3 зэзыгъэкіуэкі лафкіэры псы щхьэлищрэ ягъэла-

псы щхьэлищрэ ягьэлажьэрг.
Япэхэми хуэдэу, шы гьэхьунми гульытэшхуэ хуащырт. Шы льэпкъ кьабээхэр куэду зэрахуэрт Точэщ Пырэ (34-рэ), Хьэшкьул Јэис (49-рэ), Дэу Жьэжумар (55-рэ), Точэщ Дэлджэрий (57-рэ), Точэщ Дэлджэрий (119-рэ), Мэремщауз Кьундет (148-рэ), Хьэлилэ Исуф (176-рэ), Куэцэ ТІэмашэ (424-рэ) сымэ. Адрей жылагьуэхэм цэ ТІэмашэ (424-рэ) сы-мэ. Адрей жылагъуэхэм щышхэм я гъусэу абыхэм къызэрагъэпэщат шы-гьажэхэр езыгъэк!уэк! къэбэрдей жылагъуэ (об-ществэр). Абы и унафэщ! 37-м хыхьэрт Куэцэ ТІэ-машэ, Хъэлилэ Йоуф, То-чэщ Адэлджэрий сымэ. Революцэм и пэк!э шу-

удзэм офицеру хэтахэщ Даур Тембот, ХьэЈупщы Бэчмырээ, Точэщ Пакь, Балэхэ Мыхьэмэт, Лэкъумэн, Таждж Къэрэцей, Эльджыр Дзунэ, нэгьуэщкэри. Япэ дуней полкым жэт унэмыцэ австрей толкым жэт унэмыцэ австремэр дзэхэм хахуэу езэуащ Къардэнхэ Мамышэ, Хьэшкульэ Жыру, Тобий, Аслъэмыраз, Молэмэтхэ Темыркъан, Цыкъэ, Балэ Лэкъумэн, Пщымыдэ Хьэкашэ, Гуэнгъэпщ Тјуті, Лыджыдэ Дзунэ, Быгуэ Хыссэ, Тэтрокъуз Зэчий, нэгъуэщі куэди. Бабыгуейр ящьшш 1919 гээм и щіышылэ мазэм генерал Шкуро и полкър Къэбэрдейм къыщихьам япэу яубыда жылагъуэхэм. Абы шыгъу къуажэм и Цыкубэ Советым хэтхэр къабэрдейм кышгьу кырымыл убыдащыныры умымы на урымы жэты умы дыгыр кыражэм и Цыкубэ Советым хэтхэр кыра кырымыр умыры шымыр хырымыры кырымыр кырымыр кыры кырымыр умырымыр умыры кырымыр умыры шымыру умыры дашымыр умыры шымыр умыры шылыр умыры дашымыр умырыныны умубыда жылыр умыры шымыр умубыдашымыру умубыдашымыру умубыдашыр умубыдашыр умубыдашыр умубыдашыр умубыдашыры умубыдашыр умубыр умубыдашыр умубыдашыр умубыдашыр умубыдашыр умубыдашыр умубыр умуб

квуажэм и цыхуоэ советым хэтхэр кьанэ щагъуэ шымы у яубыдаш. Советым и у нафэш Даур Мыкьэмэт, Жанкъазий ФІьщія, Жырыкк Хьэжіашэ, Къущкьэкьан Дау, Молэ Щыхьымджэрий, Тізхуэ Сэхьид сымэ шкьэпыльэ ящаш, Къущкьэ Шэбан традза удыным ихьащ, Баті Джырандыкъуэрэ Быгуэ Исмелрэ яукіаш, Я къуажэдэсхэм я лыр хужыйдээм шахъумэу граждан зауэм хэташ боыгуейдэсхэу Бай Шухый, Бакъхэ Башир, Мурат, Альтуджэ Батіуна, Зырамыку, Дау Дулэ, Чэртбийхэ Хьил, Зэчрей, Къэакъ Бубэ, Къардэнхэ Дзадзурэ, Рашид, Мамын, Кыражы Жэкарар, Кырихьэ Жэхарарил, Лыджырахэ Жэхарарил, Пыджырахэ Жэхарарин, Кырак Хыраран, Моламэт Машэ, Истым, Моламэт Машэ, Исуф, Нану, Къэшкъ у Къмаху Зурай, Поджэр Хьэмээт, Дорра Лехуэ Хьэмээт, Даур Елбэздыкъуэ, Нэпсокъуэ Хьэмээт, Даур Елбэздыкъуэ, Нэпсокъу Зырамыку, Урысмамбэ търи Абыхэм ящышу 30-м шигъур хянуэлаш, Граждан зауэм иужын тегушхуауа шадазэ, 1920 гъэм накыыгъм и 13-м

Сэрмакъыу зэрахъуэкlа къуажэм лэжьыгъэшхуэ шрагъэкlуэкlырт щэныгъэншагъэр гъэкlуэдыным, ныбжьыщlэхэр егъэ-

гъэншагъэр гъэкlуэдыным, ныбхыьшlэхэр егъэджэным, узыншагъэм
шыкlэльыплъ пунктхэр
кызэlухыным теухуауэ.
Нагорнэ округым и
кlуэцкlэ сабий 40 щаlыгъыну гъасапlэ япэу къышыунжуар мы жылэрт.
1930 гъм и жэпуэгъу
мазэм унагъуэ 33-рэ ээгухъэу мэкъумэш артель
къызэрагъэпэща нэужь,
адрейхэри абыхэм я щапкъэм ирикlуащ. Октябрь
революцэр илъэс 13 щрикъум ирикъэпlэу а ф1эщыгъэцlэр и1эу зэхагъэхъа колхозым и унафэщlу
лэжьахаш Къэзакъ Бубэ,
Къущхъэкъан Шамхъун,
1938 гъэхэм Къущхъэ
Жэхьфар тхъэмадру щы-

лізныгьэфі ципар 1933 г. 1938 г. Бэхэм Къущхьэ Жэкьфар тхьэмалэу щытетарщ. А ильэсхэм колхозыр Кьэбэрдей-Балькьэрым шыпашэхэм ящыш хъуат. 1934 г. Бэхэм Сэрмакь щыээхэт мэкьумэш хозяйствэм иіэт ізшышхуэу 1928-рэ, мэлу 15360-рэ, шыуэ 727-рэ. Кьыкізльыкіуэ ильэситым колхозым и мылькукіз яухуат курыт еджапіз, клуб, сабий гьэсапіз, бригара пшыізу 18, пионер лагерь, ізш егьэзыпізхэр. Еджакіуэхэмрэ гызсапізм щыіз сабийхэмрэ пшізнизу ягьашхэрт губгъуз пшыіз къвс езым и щіакхвуз гъэжьапіз, илья селья мага за уо пуз іншы къэс езым и щіактур гъэжьапіз, зыгьэпсэхупіз, зыгетьзупіз пэшхэр иізжт. 1930 -
1940 гъэхэм унагъуэхэм уэздыгъэмрэ радиомрэ
яльэіэсат, кь уажэм телефон щылажьэрт. Хьэкіырэ Исуф зи унафащі къзфакіуз гупыр республикэпсом щышіэрыіуэт. Художественнэ самодеятельностым и лэжьыгьэр кызаэтьэлэщыным къаруушхуэ ирахьэліэрт
Гуэнгъэпщ Жэмалдин, Ахьмэт Шэлэуат, Плещенкэ Иван, Джатэжьокъуэ Борис сымэ. Зы
ильэсым адрейр къыкізльыкіузу юлхозым анужылэм зиузэшіырт, ціыхухэр лажьэрт, еджэрт, насыпыфізу псэухэрт. Хозяйствэм
Бщагъэлі Ізээхэр иіз хызт. Козяйствэм
Бщагъэлі Бээхэр иіз хыат. Ізнатізхэм я унэтіакіуа
нэст мэкъумэш бригадэхэм я унафэщіх
у Лыджыдэ Хьэжмурат,
Даур Тот, Дидан Хъызыр,
шы фермэм и ціэр жыжыз зайына Хызыр,
шы фермэм и ціэр жыхыз зайына Хызыр,
шы фермэм и кыр жыкыз зайына Хызыр,
шы фермэм и кыр жыкыз зайына Хызыр,
кыз зайына Хызыр,
кыз

фар Ленин фар Ленин орден, шы фермэми уна-фэщі Бай Шу-хьибрэ шы-хъуэ ціэрыіуэ Куэцэ Абдулчэримрэ «Шыхымм

«Щыхьым и Дамыгъэ» ор-ден, мэкъумэш бригадэм и тхьэмадэ Дидан Хъы-зыр «Гуащ|эдэк|ым и Бэ-ракъ Плъыжь» орден

зыр «Гуаш]эдэкіьм и Бэракъ Пльыжь» орден кыхуагьэфэщаш. Нэмышэ фашист зэрыпхьуакіуэхэм льыгьажэ зауэр къышырдащіылым, Хэкур яхьумэжыну сэрмакъдас шідлэу 850-м шілгыу фронтым Іухьаш. Щхьэмыгьазау, ліыгьэшхуэ къагьэльагыуэ улыгьэныльаш, Абыхэм яшышу 202-р фыкъажышэт, сабий 525-рэ зеиншэу кынат. Къапштэмэ, Хэкум и хъумакіру хахуэ Лыджыдэ Хьэжмурат сабийуз 8, Тхьэмокыў э Хьэліатіры Хьэшкул Хьбэбэдрэ блырыбл, Бэрокыў хыэліатірэ Хьэшкул Хыбадрэ блырыбл, Бэрокыў Хыэлагірэ Хьэшкул Хыбадрэ блырыбл, Бэрокыў Хыракы Туэн Кыракыры Лыджыра Мухьянаги, Махуэхэ Билапрэ Назирэ, Туний Хыэжысмел сымэ хырых, Дохучабрулэхь сабий 3 къашіэнаш, Хэкіуадахэр илэ скъсх ягу къагьэкіыж, абыхэм я фэеплым пшіз хуаші. абыхэм я фэеплъым пщІэ

хуащі. 1942 гъэм и шыщхьэіу мазэм Къэбэрдей-Балъ-къэрым партизан гуп зэкъэрым партизан гуп зэгуэт къыщызэрагьэлэг щауэ щыташ. Нагорнэ Дээлыкъуэ гупым и уна-фэшlу ягъэуват Сэрмакъ щыщ Хьэтэжыкъуэ Ильяс. Абы хыхээт и къуажэгъухэу Алийхэ Башир, Малил, Бай Шухыиб, Альтудхэ Батунэ, Хьэжбарэ, Быгуэхэ Хыисэ, Пщыма-хуэ, Жанкъазий Софят, Жырыкъ Тэльостэн, Къардън Шагъир, Къущ-хъэкъан Шамхьун, Махуэ Далушэ, Тэтрокъу э Мухь-эб, н.

эб, н. ЗэрыпхъуакІуэхэр ди зэрыпхьуактуэхэр ди щым ирахужыху ахэр жыджэру бийм езэуаш, Къагъэлъэгъуа лыгъэм къыпэк у абыхэм къы-хуагъэфэщащ къэралым и дамыгъэ лъапІэхэр.

АРУАН Алий.

Бабыгуей **МІЗНРІ**СРЭЧІХЭВ

Алъгуд Юрэ - техникэ щІэныгъэхэм я доктор, ака-

Балэ Алий - техникэ щ эныгъэхэм я кандидат, **Баті Сулътіан** - экономикэ щіэныгъэхэм я кандидат; **Бэрокъуэ Ізуес** - КъБКъУ-м физкультурэмкіэ и ка-

федрэм и доцент; Вындыжь Николай - техникэ щІэныгъэхэм я док-

ор; **Вындыжь Замир** - техникэ щІэныгъэхэм я канди-

Вындыжь Мадзерэ - химие щІэныгъэхэм я канди-

аг; **Дау Анатолэ -** СКГИИ-м и доцент; **Дау Светланэ -** химие щ|эныгъэхэм я кандидат; **Дау Хъусен** - КъБКъУм и доцент; **Даур Шафихъ** - медицинэ щ|эныгъэхэм я канди-

п, Д**зу Руслан -** биологие щ!эныгъэхэм я доктор; **Дидан Мусэ** - техникэ щ!эныгъэхэм я кандидат; **Дохъушокъуэ Мусэ** - мэкъумэш щ!эныгъэхэм я кан

дол вушоль у в гусэ - мэк бумэш щэнын вэхэм л кан-идат; **Жанкъазий Мухьэмэ**д- техникэ щІэныгъэхэм я кан-

идат; **Къэзакъ Амырбий** - медицинэ щІэныгъэхэм я кан

дидат; **Къалэ Замир** - экономикэ щіэныгъэхэм я доктор; **Къалэ Евгений**- физикэ-мат ематикэ щіэныгъэхэм

Къадэ Ризуан - физикэ-математикэ шІэныгъэхэм я

кандидат; Къалэ Хьэжбарэ - физикэ-математикэ щіэныгъэхэм

я доктор, академик; **Къардэн Марие** - республикэ ботаникэ хадэм и щіэ-ныгъэ лэжьакіуэ нэ хъыжь; **Къып ізмырбий** - техникэ щіэныгъэхэм я канди-

дат; **КІузамыш Валерэ** - химие щІэныгъэхэм я канди-

Къущхъэ Іэбу- эк ономикэ щіэныгъэхэм я доктор; **Лыджыдэ Мухьэмэ**д - химие щіэныгъэхэм я док-

тор; молэмэ Ахьмэд - химие щіэныгъэхэм я кандидат; махуэ Анатолэ - техникэ щіэныгъэхэм я кандидат; ныр Хьээрэталий - физикэ-математикэ щіэныгъэхэм я кандидат; ный Хруес - ветеринар щіэныгъэхэм я кандидат,

зэм я кандидат; П**ыл 19усс** - ветеринар щіэныгъэхэм я кандидат, йологие щіэныгъэхэм я доктор; **Урысмэмбэт Фатінмэт** - мэкъумэш щіэныгъэхэм я кандидат;

кандидат;

Урысмэмбэт Шагънр - медицинэ щіэныгъэхэм я кандидат;

Хъэмту Азэмэт - экономикэ щіэныгъэхэм я канди-

дат; **Хъалилэ Іэбубэ** - медицинэ службэм и полковник, медицинэ щіэныгъэхэм я кандидат; **Хьэтэжьыкъуэ Эммэ**- биологие щіэныгъэхэм я кан-

дидат; **Хьэтыкъуэ Тимборэ** - физикэ-математикэ щіэны

гъэхэм я кандидат;

Хьэшкул Хьэсен-техникэ щіэныгъэхэм я кандидат; **Шыд Андемыркъан** - экономикэ щіэныгъэхэм я **Шыд Хьэмидбий-** физикэ-математикэ щІэныгъэхэм

кандидат; Шыхъуэстэн Амдул-Хьэмид - техникэ щіэныгъэхэм

я доктор, академик; **Шыхьуэстэн Владимир** - техникэ щіэныгъэхэм я доктор, академик.

СССР-м и Совет Нэхьыщхьэм и депутату щыта, Сэрмакъ къуажэм Орджони-кидзе и цІэр зэрихьэу щызэхэта колхозым илъэс 20-м щІигъукІэ и тхьэмадэу лэжьа Къардэн Шагъир.

еджагъэшхцэ

Nº40 Бабыгуей-Сэрмакъ

УпщІи уси хэмыльу зэ трагь эщэха ди къэралышхуэм шызекіуа нэхъ хабээ пъапіэ дыдэхэм яшыщш къызэрыгуэкі цыхум пшіэ хуашіу, зэхуэгъядэныгъэ шыізу зэрышытар. Совет властыр зэтеува нэужь, къаруушхуэ ирахьэл]эрт пъэпкъ ціькіухэри, маш]эхэри кіыфіы-гъэм къыхэшыным, абыхэм щ[эныгъэ егъэгъуэтыным. Пэжщ, а лъэхьэнэм цыхубэр иджыри къулейсызт, зэреджэну тхылъхэр, дэфтэрхэр, къалэмхэмрэ шакъэмрэ къаймэщіэкіырт, егъэджакіуэхэр яхурикъуртэкъым. Арами, щіэныгъэ егъэгъуэтыным и іуэхур дэнэ щіыпіи зэкіэлъыкіуэу щыпхагъэкіыр т.

ЗыУЗЭЩІЫНЫГЪЭМ и гъуэгум къэ-хэхьукlащ ди республикэр зэрыгушхуэ щіэныгъэлі куэд. Абыхэм ящыщщ Шыд

Хьэмидбий Тыгъуэн и къуэри. Сэрмакъ курыт школыр къыщызыу ха ныбжышПэр, дэзыхьэх есэпым хуе ха ньожьыщіэр, дэзыхьэх есэпым хуе-джэну, Налшык дэт пединститутым щіотіысхьэ. Абы щыгъуэ физикэмкіэ егъэджакіуэхэр хуаб жыу зэпзубыдат. Щіалэ гурыхуэм, акъыл жаным гу лъы-зыта унафэщіхэм трагьэгушхуэри, Хьэ-мидбий физикэмкіэ къудамэм ягъакіуэ. Ильэсищ нэкъ дэмыкіыу, университету зэрахъуэкіа еджапіэ нэхъыщхьэр 1959 гъэм хъарзынэу къеухри, къуажэм егъэзэж. Щалэм и гур щіэмычэу щіэныгъэ куум ху эпабгъэт, махуэ къэс и гупсы-сэр зыху эгъэзар арат, ауэ щылажьэ школым егъэджакІуэ зэримыІэр, и адэ-анэми ябгъэдэсыжмэ нэхъ къызэрищтэр

элимылтыттэу хъуртэкъым. Апхуэдэурэ илъэсиплі дэкlауэ, Іэмал къыщылъыкъуэкlым, 1963 гъэм аспи-рантурэм щіотіысхьэ икіи КъБКъУ-м фи-зикэмкіэ егъэджакіуэу мэув. Зэман лей тримыгъэкіуадэу и диссертацэр егъэхьэзырри, ехьулІэныгъэкІэ пхегъэкІ, физикэ-математикэ щэныгъэхэм я кан-дидат мэхъу. ИужькІэ быдэу эрет абы щыгъуэ зыщіндза Іуэхум - гъущінкіэ зэ-мыліэужьыгъуэхэм я зэпыгъэвэкіэм, я зэхэгъэвэкіэм зегъэужьыным, ахэр егъэфlэкlуэным теухуа лэжьыгъэ гугъум. Шыдым иригъэкlyэкla гъэунэ-хуныгъэхэм, къэхутэныгъэхэм ди деж и мызакъуэу нэгъуэщі къэралхэми мыхьэнэшхуэ щаіэу къыщіэкіащ. Зэи зэмыкіуэ ліэну, гъунэгъу у зэпхьэліэ мыхъуну къа-лъытэ гъущіхэкі зэмыліэужьыгъуэхэг зэрызэхэзэгъэнур, быдэу зэрызэрубы лынур сэтей къэпшІын шхьэкІэ химие

Сэрмакъдэсхэр зэрыгушхуэ-хэм ящыщщ биологие щІэны-гьэхэм я доктор Бэрбэч ХьэтІу-тІэ и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-

ПЭ и ПЭр зазыкы кьэоэрлен-Балькыр кырал үниверсите-тым и профессор Дзу Руслан Исмухыл и кьуэр. Елжагыш-хуэр зэрызэл Зээрыгым, ээры-гейгьуэтэжым сышыгыуазыш, ар шыткы лей зэрыхуэмыны-кы уэр фЫзуэ кызгуроГуэ. Ара-ми

ми, газетеджэхэм нэхъ гъунэ-гъуу къезгъэцІыхуну сыхуейт.

• Фэеплъ

физикэ я лъэныкъуэкІэ абыхэм я зэхэлъыкІэр къэпхутэныр къызэрыгуэкІтэ-къым. А псоми Хьэмидбий Іэмал зырызыххэ къахуигъуэтырт икіи къэпщытэ-ныгъэ ку эд ядригъэкіуэкіырт. ЯІэ зэхуэ-мыдэныгъэхэр кърилъытэу ахэр иригъапщэрт тенджызым щыр щельэгэкі щы-піэхэм. Къапщтэмэ, Налшык къалэр метр 500-кіэ, «Чегет» къуршыр метр 3500-кіэ тенджызым ищхьэкіэ щыіэщ. Мис апхуэдэ зэщхьэщыкіыныгъэхэр зэригъап-щэурэ гъущіыкіэ зэмыліэужьыгъуэхэр зэрызэпагъавэм зэману ихьыр, я лъэщагъбыдагъыр, я lyвагъыр, икlэм-икlэжым, я зэхэшэпсыхык Гэр игъэбелджылаш. Электроннэ техникэм нэхъри зиужьы-нымк Захэр хэлъхьэныгъэ ин дыдэт.

Шыд Хьэмидбий куэдым хунэса еджа-гъэшхуэц. 1981 гъэм «Салют-б» станцыр къэршым лъэ тэн и па къихуэу, ар тхуэ-нейрэ космонавтхэм я «Вагъуэ къалэ цыкіу» космонавтаям я чыагоў кыло цыкіу» щыіащ, и къэхутэныгъэхэр щигьэ пьэгъуащ, ахэр уэгум щыгъэу-нэхун зэрыхуейр щыпкигъэкіащ. Космо-навт Савиных Виктор а Іуэхум гъуэзэ-джэу ехъуліа нэужь, Шыдым и щіэныгъэ-техникэ къэхутэныгъэхэм я мыхьэнэр дуней псом къыщалъытащ. Гъущыкіэ зэмыліэужьыгъуэ к уэдым я

зэпыщэныгъэхэм теухуа тхыгъэ-къэ хутэныгъэу 80-м щіигъу газет, журнал хахахэм къытридзащ Сэрмакъ щыщ еджа-

гъэшхуэм. Ахэр зэдзэкlауэ къэрал Іэгъэшхуэм. Ахэр зэдээкиауэ къэрыл гэ-джэм къышыдэкlащ. Къапштэмэ, Герма-нием, Китайм, Японием хуэфащэу къы-щыпэджэжащ. Испанием куууэ щызэп-кърахат иужьрей ээманым адыгэ щіэны-гъэлым иригъэкlyэкlа къэхутэныгъэхэм ефіэкіыныгъзу яіэр зыхуэдэр икіи гъз-щіэгъуэн дыдэ къащыхъуат. Абы трау-хуа щіэныгъэ конференцым Шыд Хьэмудбий льэlушхуэкlэ ирагъэб лэгъат, ауз зэрыгукъыдэмыжым къыхэкlыу и гъу-кlэгъэсэнхэм ящыщ щlалэ и пlэкlэ игъэкІуати, къыздихьа хъыбарыр узэрыгуш

хуэнт. Ильэс бжыгьэ гуэр къэзыгъэщіа дэт хэнэри зэплъэкlыж хабзэщ. Къикlyа илъэс 70 гъуэгуанэм щриплъэжым, и къэхутэныгъэ инхэм щыхэплъэжым, Хьэмидбий аргуэру Іэфіу игу къигъэкіы-жат и доктор диссертацэр пхигъэкіын хуейуэ и ныб жьэгъухэми, и лэжьэгъу-хэми зэпымыууэ къызэрыраlуэкlыр уэим ищІыщэу зэрыщымытар. А зымкІэ гурыlyэ-гъуэт и гурэ и псэкlэ имыгъэв къызээтыуэтттурэттеэмэтилын аза каалаа имыщтэр... АрщхьэкІэ, утыкушхуэхэм къыщихьа

ехъул эныгъэ инхэм тригъэгушхуэжауэ абы и доктор диссертацэм хэкъузауэ елэжьын щ идзат. Ау э, бетэмал, хунэса-

къым... И къэхутэныгъэхэм къапэкlyауэ зы патентрэ автор свидетельствэу щырэ зи-Іэ щіэныгъэлым и гъащіэм хэлъ пъапіз-ныгъэхэм ящыщу къилъытэрт зэрыегъэ-джакіуэр. Хъэмидбий зэраціыхуу щытар шІэблэм щІэныгъэ нэс ягъуэтын щхьэкІэ и зэфІэкІ псомкіи абыхэм е тэну, ядэгуэ-шэну хьэзыр ціыху щыпкъэут. Зэ нэхь мыхъуми Шыдым и лекцэм едэІуам а

псор заншізу зыхищізрт. Студентхэм еджэныр ящигъэпсыншізн папшіз, абы къыдигъэкіат щізныгъэ-ме-тодикэ пособиеу 24-рэ. Ціыху нэхъыбэ бизикэм дригъэхьэхын мурадкіэ къзу-хым зезыгъэужь псальэээблэдзу мащіи зэхилъхьатэкъым.

зэхильхьатэкъым. Бгъядэль щізныгьэ куум къыдэкіуэу, Хьэмидбий нэгъуэші зы фіэшхъуныгъи хэлът. Ар и адэ-анэм къадэгъуэгуры-кіуэу щыта дин къабээрш, Исльамыр абы зэи ізшіыб ищіакъым. Наіуэу щамы-дэм, щэхуу иіыгъаш. И ныбжыр илъэс 68-м иту Мэккэм кіуэри, хьэж ищіащ. Къзкутэныгъэ, егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжыыгъэхэм къадэкlуэу ар псапэшхуэу зэрыщытыр Шыд Хьэмидбий зы махуи зыlэщlигъэхуакъым, псэухуи абы

Щыхь зиІэхэр

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Я гуащіэм къыпэкіуа къэралым и дамыгъэхэр зыхуагъэфэщахэр

Ленин орденыр:

Дау Хьэлым - механизатор; Къармэ Толэ - горняк; Къущхьэ Жэхьфар - колхоз уна-фэщ!;

<u>Гуащіэдэкіым н Бэракъ</u> <u>Плъыжь орденыр:</u>

Бай Анатолэ - жэмыш; Бат! Александр - механизатор; Бэрокъуэ Мусэ - Ізшыхъуэ; Джатэжьокъуэ Хьэжпагуэ -хъу-кхъуей заводым и унафэщі; Дау Хьэлым - механизатор; Дидан Хъызыр - мэкъумэш брига-эм и унафэщі;

дидан Авызар - мэквумэш орига-эм и унафэщ; Докъушокъуэ Мусэ - партым и айкомым и япэ секретарь; Къэзакъ Гъумар - курыт школым

унафэщі, **Къардэн <u>Ш</u>агъир** - колхоз унафэщі;

къардэн шагънр - колхоз унафэщ; Къармэ Толэ - гороняк; Чэрты Владимир - механизатор; Льджыдэ Зулкъарней - электрик; Махуэ Дадушэ - колхоз унафэщ!; Махуэ Зое - жэмыш.

Октябрь Революцэм и орденыр:

Бай Жэмал - гъэш фермэм и уна-

<u>Лъэпкъхэм я Зэныбжьэгъу-</u> ныгъэ орденыр:

Къардэн Хьэпагуэ - хозяйствэм и

унафэщі; **Къалэ Хьэжбарэ** - ВГИ-м и унафэ-щіым и къуэдзэ.

«Щыхьым и дамыгъэ» орденыр:

Алий Башир - райисполкомым и

лананды; Афэ Фуlэд - слесарь; Бай Шухьиб - шы фермэм и

ван шухью - шы фермам и зафэщ; Зыхъуэ Нинэ - дохутыр; Къалэ Владимир - шагъыр заво-

дым и унафэщі; **Куэцэ Амдулчэрим** - шыхъуэ; **Къущхьэ Іэбу** - КъБКъУм и про-

ессор; **Махуэ Іэсият** - Псыхуабэ къалэм и гъэзэщіакіуэ комитетым и секре-

ярь, **Молэмэт Хьэрэбий** - электрик; **Лыджыдэ Джэбар** - ПМК-м и

ХъуэкІуэн Андемыркъан - агро-

ном; **ХъуэкІуэн Хьэмир** - районым мэкъумэш хозяйствэмкІэ и управле-нэм и унафэщІ; **Мэлей Хьэсен** - ПМК-м и бригадэм

унафэщІ; Махуэ Зое - жэмыш.

<u>«Гуащіэдэкіым и Щіыхь»</u> орденым и III нагъыщэр:

Бекъул Къэралбий - механизатор

<u>/Іэжьыгъэм</u> къызэрыхэжаныкіам папщіэ медалыр:

Ахъмэт Щэлэуат - композитор-

Ахъмэт щэлэуат - композиторэрдус; Есэнкъул Сэрэбий - шыгуху; Есэнкъул Хъэрэбий - шофер; Къалэ Мухьэмэд - механизатор; Къардэн Владимир - шофер; Куэцэ Хьэсен - жэмыш; Махуэ Хьэсэн - механизатор; Махуэ Ізсият - гъавэ Іыхыпіэм и нафали!

«Лэжьыгъэм щиіэ ехъуліэныгъэм папщіэ» медалыр:

Дау Зейнэб- еджакіуэхэм я производственнэ бригадэм и унафэщі; Дау Зое - шагъыр заводым и лэ

жьакіуэ;
Къардэн Муізед - эпизатолог;
Куэцэ Хьэрэбий - районым мэкъумэш хозяйствэмкіэ и управленэм и унафэщі;
Кіузамыш Мухьэдин - монтер;
Махуэ Щэлэуат - шофер;
Къалэ Хьэжбарэ - ВГИ-м и унафэщіым и къуздзэ;
Махуэ 150у - район газетым и редактор нэхьыщхьэ.

КЪАДИР Ахьед.

● ДифІ догъэлъапІэ еплъыкІз

псэушхьэхэмк і э ши і э институтым и кандидат диссертацэр цыпкетьэк і. Абы шыгъуэ Руслан илъэс 30-м зэрышхьэдэха шыіэтэхьым.

Еджагъэшхуэхэм яф і эгьчэн зый дихьэхыу шыгьуазэ зыхуащырт адыгэ шалэм и къэхуэныгъэхэм - Кавказ шіыналъэм шыгозу шы убхэм, абыхэм я зыужьык і эм. ягъуэт зэхьуэк іыныгьэхэм теухуам. И доктор диссертацэм а темэм нэхъри зыщригъэубгъуаш. Руслан илъэс 13-к1э иджащ бгыть и приниты илъэс 13-к1э иджащ бгыть и приниты и проделживания и правити и правити и приниты и приниты и приниты и приниты и доктор докт хэм я еджагъэшхуэхэм я дежи пщІэшхуэ щигъуэтащ. Абы и

щыхьэтш Урысейм и мызакъуэу нэгьуэш шІыпіэ куэдми биологие шіэныгьэхэмкіэ кьыщыхальхьь симпозиумлям, конференцхэм Дзур шіэх-шізкыурз ээрырагьэблагьэр. А эзіушіэшхурх ми къызэрыщаціыхур «Дзум и Іуэху еплыкіз» жиізуш. Руслан и Іздакъэм къышіз-

кІащ щІэныгъэ лэжьыгъэ купщІафІэу 200-м щІигъу. Ахэр дуней псом бзэ куэдкІэ къщщыдэкІ журналхэм, ІэщІагъэхэм хухаха газетхэм традзэ, нэгъуэщІ къэралхэм я еджагъэшхуэхэм, студентхэм

еджагъэшхуэхэм, студентхэм ядж.

«Сыт хуэдэлъэхьэнэ щыпсэуами, абы фіыуэ хэльар, гуапагъэу хилъэгъзрар ціыхум
щыгъупщэн хуейкъым. Я
щхьэ Іуэхур дагъэкіын
щхьэкіэ щыіари-щымыіари,
фіыри-Іейри ээхатхьуэурэ ди
дыгтуасэм, ди нэхыжкьэр
щыпсэуа ээманым хущіэбжэхэр, ар егъэлеяуэ зыубхэр къызэрытхэтыр хуабжьу си хэр, ар'єгьэлеяуэ зыубхэр къы-зэрытхэтыр хуабжьу си жагьуэ мэхьу. Апхуэдэхэм зы-щагьэгъупщэ цыху къызэрыгуэкым пшІз хуащІу, зэхуэгъэдэныгъэр ягъэ-нэхышхьэу, егьэджэныгъэр, гъэсныгъэр, зэныбжыгыутъэр ягъэнэхьапэу зэрыщытар. Ма-мыр гъащІзм, зэјуэлэпы псуу-кІэм я кънгъэхъуап і з лъап із-ныгъэхэр ноби дыхуэсакъыу тхъумэн, дтъэбыдэн хуейцю, -къыхигъэщ зэлытщ профессор набдзэгубдзаплъэм. набдзэгубдзаплъэм.

Къэбэрдей-Балькъэрым щІэ-ныгъэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьа-кІуэ, 1997 гъэ лъандэрэ КъБКъУ-м биологиемрэ щІыуэпсыр къэгъэсэбэпынымкІэ и узисыр кызы ызыкалынымыгы кафедрэм и унафэщ Дзу Руслан и къаруилъыгъуэщ, и мурадхэр инщи, а псори къехъул эн уди гуапэщ.

ДифІ догъэлъапІэ

Ноби апхуэдэщ Дохъушокъуэ Мусэ

Сэрмакъ жылэжьым къыщальхуа, къыщыхъуа Дохъушокъуэ Мусэ Ильяс и къуэр ди республикэм шы-шэрыlуэ политикш, къэрал, жылагъуэ лэжьакlуэш, Ильэс куэдкlэ ар къулыкъу зэмылlэужьыгъуэхэм пэ-рыташ. Абы къиухащ КъБКъУ-мрэ ВЛКСМ-м и ЦК-м деж шыlэ комсомол еджапlэ нэхъышхьэмрэ, мэкъу-

мэш шіэныгьэхэм я кандидатщ. 1950 - 1957 гъэхэм Нагорнэ, Дээлыкъуэ район-хэм комсомол лэжьыгъэр щиунэтlащ. 1960 - 1969 лэм комскомол лэжьы вэр шиүнэглаш. 1900 - 1909 гээхэм партым и Дээлыкэрэ райкомым и япэ секретару лэжьаш, къыкіэльыкіуэ ильэсхэм КъБАССР-м и Министруэм я Советым и Унафэщым и япэ къуэдээш, Цівхубэ кіэльыглыныгъэмкіэ комитетым и тхьэмадэш, КПСС-м и обкомым и секретарш.

1983-1988 гъэхэм КъБАССР-м и Министрхэм я Советьм и Іэтащхьэ къулыкъур ирихьэкlащ, РСФСР-мрэ республикэмрэ я Совет Нэхъыщхьэхэм я депутату шы-

ОХЪУШОКЪУЭ Мусэ ди республикэм щыціэрыіуэ ціыхущ. Зыдэлэжьахэми, и ныб-жьэгъухэми ар ягу къызэ-ринэжар захуагъэрэ ткlиягърэ зыхэлъ, зи Іуэху еплыкіэр, дуней тетыкіэр зымыхъуэж унафэщі Іэ-

зэущ. Зи анэр пасэу зыlэщіэкіа, зи адэр Хэку за-уэшхуэм хэкіуэда ныб-жьыщіэм, нэгъуэщі куэдхэми хуэдэу, зеиншагъэм и гугъуехь псори игъэунэ-хуащ. Ар къэтэджырт щІа-

лэ жану, жыджэру, наб-дээгубдзаплъэ у, хъарзы-нэуи еджэрт. Мусэ пасэу лэжьэн щІи-дзащ. Школ нэужьым рай-исполкомым культпросвет лэжьыгъэмкІэ и къудамэм и инспектор нэхъыжьу мэув, мазиплІ нэхъ дэмыкІыу, 1950 гъэм ком-сомолым и райкомым и

етІуанэ секретару хах. «Абдеж сыхыхьащ гъащіэм и уэрыпіэм, ар зэрымытыншри зэуэ къызгуры-Ivam. Avэ а лэжьыгъз хуабжыу сыдихьэхырт. Ди къарур зэтхьэлІэр щІалэ-гъуалэр ІуэхуфІхэм тегьэгушхуэнырт, мы гъащІэм увыпІэ тэмэм щегъэгъуэ-тынырт. ИпэжыпІэкІэ, ахэр мыІейуэ къыдэхъулІэрт»,- игу къегъэкІыж абы

аоы.
Дзэлыкъуэ районым и унафэр щы вщалъхьам Дохъушокъуэр зэрыхъур илъэс 28-рэт. Жэуаплыныгъэшхуэ зыпыль а къа-

лэныр абы ирихьэкlащ япэ дыдэу иригъэкlуэкlа зэlу-щlэм щыжиlахэм тету: «Сэ фэ сынывэльэlуу зэхы-вэзгъэхакъым, къулы-къущlэкъууи сыщыткъым. Ауэ, фи дзыхь къыщызэв-гъэзакlэ дызэрыгъэпэжу, дызэдэlэпыкъуу дызэдэлэ-жьэн хуейщ. Іуэхум хьэрэмыгъэ халъхьэу, зышІрагъэхыу здэнукъым, зи Ізнатіэм гурэ псэкіэ бгъэ-дэтхэм сыт щыгъуи за-

щіэзгъэкъуэнущ». Абы щыгъуэ куейм щы-мащіэт щіэныгъэ зыбгъэ-дэль іэщіагъэліхэр. Мусэ и жэрдэмкіэ, зэрылажьэм хуэдэурэ, КъБКъУ-м ныбжьыщІэ гупхэр щрагъа-джэу щІадзэ. Абыхэм я нэ-хъыбэм ІэщІагъэлі, лэжьакіуэ ціэрыіуэхэр къахэ-кіащ. Куейм и Іэнатіэ псоми нэрылъагъуу зау-жьырт, ціыхухэм я псэу-кіэр ефіакіуэрт, губгъуэхэмрэ фермэхэмрэ лэжьыгъэшхуэ щагъэхъейрт. Къапщтэмэ, «Іуащхъэмахуэ» колхозым и унафэщі Бакъ Нэрзан Социалист Лэжыгъэм и Лыхъужь хъуат, нэгъуэщІ куэдми орден лъапІэхэр къыхуагъэфэщат.

Дохъушокъуэр сытми хунэсырт. Районым хъар-зынэу щызэтеуват сабийзынзу щызэгеуват саоин-жэр егъэджэным и Гузхури. Абы и щыхьэтщ ди респуб-ликэм егъэджакПуэ цПэры-Гуз щыхъуа Гугъуэт Лол Ленин орден къызэрыра-тар, мы Ізнат1эм щыяпзу школ унафэщ Къамбий

Мухьэб Социалист Лэжьыгъэм и Лыхъужь ціэ льапіэр къызэрыфіащар. Партым и Дзэлыкъуэ райкомым и япэ секрераикомым и ялэ секретарь къулыкъур илъэси 10-м нэскіэ ирихьэкіауэ, Дохъушокъуэр ягъэув КъБАССР-м Ціыхубэ кіэльыплыныгыэмкіэ и комитетым и Іэтащхъу. Абы щыгъуи япэ иригъэщар ціыхум и лэжьыгъэмкіэ ихь жэуаплыныгъэрщ, псоми я зэдай мылъкур хъумэнырщ. Іуэху зэмы-лізужьыгъуэ куэдхэм хэп-льэрт Мусэ зи пашэ гупыр, зыхуэфащэ унафэхэри кънщтэрт. Псалъэм пап-щіэ, Іэнатіэ унафэщіхэм хуабжьу я жагъуэт мы комитетым и нэгу зыкъыщlа-гъэхуэн. Абыхэм нэхъ къащтэрт партым и райкомым я бюрохэм къышытепсэлъыхьмэ.

Сыт хуэдэ къулыкъу къыхуагъэфэщами, жэ- уаплъыныгъэ ин хэлъу ирихьэкlащ Дохъушокъуэм. ЗэхъуэкІыныгъэ-хэр къыщрахьэжьам абы къыдэунэхуу хуежьа мыхъумыщіагъэ куэды-кіейхэм хуабжьу игъэ-піейтейрт. А псом фіы къызэрытхуамыхьынур, гугъуехь хэмыкІыжхэр къызэрашэнур псэкІэ зыхищІэрт икІи ар къы-хигъэщ зэпытт. «Гур зэрыгъум дыгъур ирожэ», -жыхуаІэрати, СССР къэ-ралыгъуэшхуэр зэхакъутэралы куэшкуэр эзхаккутэ-ри лажьэрэ шхэжу еса ди цыхухэр бэлыхь хадзащ. И нэгу щэкіхэр Мусэ хуетьэхыртэкьым. Дохьу-шокъуэр къзувырт кол-хозхэмрэ совхозхэмрэ я хъумакТуэу, хьэгъэщагъэ зезыхьэ унафэщТхэм я бийуэ, бэм и сэбэп зы-хэлъхэм я тельхьэу. Klэщly жытlэнщи, ди къэралри, республикэри щытыкІэ гугъу дыдэхэм къыщихута льэхъэнэм ар къикІуэтакъым, пэжыр и гъуазэу, къым, пэжыр и гъуазэу, зэхэгъэж имыщу, лъэпкъ-хэм я зэгуры!уэныгъэр игъэнэхъыщхьэу гъащ!эм и уэрып!эм хэтащ. Ноби апхуэдэщ. КъБР-м

и Президентым деж щыlэ Жылагъуэ чэнджэщэгъу советым хэту, и щіэныгъэри и зэфіэкіри фіым хуегъэлажьэ

МЫСОСТ Алибэч.

ЛъэужьыфІэ

ЭХЪУЭКІЫНЫГЪЭ фіащу къра-къэжьауэ щыта Іуэху зехьэкіэ зэ-Іумыбзхэм къэралым и экономи-кэр зыхуашамрэ ціыху ціыкіур зыха-да бэльхъымрэ нобэ экъхэзымыщіэр, зымыгъэвыр машіэш. СССР-р зыкъу-тэжахэм тхьэ щаіуэжырт совет льэхь-энэм льэныкъуэ гуэркіи зыужынныгъэ льэнкь ди гьащіэм хэмыльауэ, ди піэм диуджыхь зэлыту дыкъекіуэкіауэ. Ноби апхуэдэу зыгъэвуун зыфіэфіхэр мымащіэу щыіэш.

Шыхуустэныр ящыщц зи къару-ильыгъуэ дыдэу а псом и курыкупсэм жыджэру хэтахэм, зэблэк Іыгъуэ зыфlаща лъэхьэнэ хьэльэм къыдэунэ-

зыфіаща льэхьэнэ хьэльэм кьыдэунэ-хуа гугьуехь инхэм иутхыпщіахэм...
Лэжьыгъэр Іэджэу зэхедз, ауэ псэм фіэфік къвыпхухэхынур гум езым фіэфік кънштэрш, нэгьуэщіу жыпіэ-мэ, ун льым хэту кьыбдальхуарш.
- Налшык полупроводник прибор заводыр къэралым и щіыпіэ куэдым пыщіат. Зи жьауэ дыщіэтыр СССР-м Электроння промышленностымкіэ и министерствэрт. Къыщіэдгъэкі элект-роникэ, микроэлектроникэ іэмэпсымэ-хэр зыкууадтьэхьзарыры закумумжыр

роникэ, микроэлектроникэ Іэмэпсымэхэр зыхуэдгээхьэзырыр зыхъумэжыныгээм епха ІзнатІлэхрати, ди Іуэхурщапп рэ эхууэщам элажээрт, - игу къегьэкІыж Амдул-Хьэмид.
Зэман к Іэщіым къриубыдэу на Іуэхьохьу ар зэфіэкІышхуэ зыбгьэдэль щізныгьэлі у зэрыщытыр. Шыхкуэстэныр зи унафэщ гупым къигупсыстэныр зи унафэщ гупым къигупсыстэр, иригьэфіакіуэ пкыгъуэхэр хуабжуу мыхьэнэшхуэ зи Іэт. Электроннэ промышленностым и предприятзу республикэм щы Ізхэр эзхагьзхьэжу цыху мин пщ Іык Іут Ішылажьэ «Элькор» производственнэ зэгухьэныгъэ льящыр кыншызэрагьэпэщым, Нал-шык полупроводник прибор заводым и «ОКБ»-р зыми и унафэм щІэмыт «Конструктор бюро хэха» жи1эу зэрахьуэкlауэ щыташ, Абы и Іузхури илъэсипщікіз зыунэтІар Шыхьуэстэн Амула Хамили Камили Камили Амдул-Хьэмидш

Амдул-Хьэмидш.
Къэралыр зэракъутэжам къиша гугьуемхэр нэхьыбэу зыжьэхэуахэм ди республикэр ящыщш. Абы и зэранкіз нэхъ предприятэ ину, льэшу диізхэр къызэтеувыіаш. Іуэхур хэпльэгьуэт, щытыкіз хьэльэм къикіын щхыжіз хэкіыпіз гуэрхэр къыгъуэтын хуейт. Мис а зэманым, 1993 гъэм и накъыгъэ мазэм, Шыхъузстэн Амдул-Хьэмид Къб Р-м промышленностымкіз, гранспортымкіз, связымрэ энергетикэмкіз и министру ягъзув.

кіэ, связымрэ энергетикэмкіэ и министру ягьзув;
- Ильэс нэхь сымылэжьауэ гуры ургьуэ хьуат зы министерствэм дежкіэ ар зэрыхьэльэри, КъВР-м и Президентым зыщыхуэдгъазэм, дэ зы Іэнат Гэу

дыкъыхагъэкІри, транспортыр, связыр, энергетикэр къудамэ шхьэхуэу Правительствэм иратыжауэ щытащ, пещэ адэкІэ абы.

Шыхъуэстэным къызэригъэлъэгъудамкіэ, къэрал мылькур

Шыхъуэстэным къызэригъэльэгъуамкіэ, къэрал мылькур зехьнымкіэ комитетым и унафэщіу цагъзкіуами шытыкіэр кызэрыгуэкітэкым приватизацэм и япэ льэхьэнэр зэфіэкіауэ, стіуанэм щіцлза кырдейуэ арат.

- Дэ ди къагэнт къэрал мылькуу кънгъузнар тхъумэну, дгъэлэжэну, дгъэбэгъуэну. Кіэшіу жыпіэмэ, приватизацэр къызэтегь уявыйауэ мылькур зехьн, абы унафэ тэмэм теціыхыын

запэр кыызэгегьзувыгауэ мылькур зе-кьэн, абы унафэ тэмэм тещПыхын хуейт. Ауэ кьэралыр а Гуэхум елГэлГэ-жакым, - жеГэ ди псальэгъум. «Къэббалтькъгелеком» акционер об-ществэм и унафэщГу щыщыта ильэс-хэм абы куэд илэжьащ а ГэнатГэм зе-гьэужьыным теухуауэ. Къапщтэмэ, «Егъэджэныгъэ» льэпкъ проектым шкъ итк. Хъзбарлей-Балъкэрым и «Егьэдалны ьэ» льэлкь проектым инкь иткіэ, Къзбэрдей-Балькъэрым и школхэр Интернетым пыщіэным къа-руушхуэ ирихьэліащ. Ціыхур нэхьыбэу къызэраціыхур и Іуэхущіафэрш, мы гьащіэм щиіэ мы-

туэхущафэрш, мы гъащиэм щитэ мы-къэнэриц, ирикъэк! къалэныриц, А пща-лъэмк!э убгъэдыхьэмэ, Шыхъуэстэныр ящыщщ зи лэжьыгъэм гурэ псэк!э бгъэ-дэтахэм, и дуней тетык!э дахэмк!э, и гуп хэтык!эмк!э зи пщ!эр зы!ыгъыжхэм. Сыт хуэдэ !энат!э ирихъэк!ами, Амдул-Хьэмид зэи зы-щигъэгъупщакъым кърагъэза дзыхьыр

зэрыиныр. И

жыджэрагъым, И жыджэрагъым, и Іуэху къызэгъэпэшыкІэфІым папшІэ Шыхъуэстэным къыхуагъэфэшащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Щыхътхыть, «Урысей Ипшэм связымкІэ и мастер» цІэр къыфІапаш. Езыр техникэ
щІэныгъэхэм я докторш, Урысейм и Инженер Академием, УФ-м Естественнэ
щІэныгъэхэмкІэ и Академием, СвязымкІэ дунейпсо Академием я академикш.

микш. И Јуэху зехьэкІэкІэ, бгъэдэль щІэны-гьэ куумкІэ, и гульытэкІэ а псор къи-лэжьыжащи, Тхьэм хущІигъэхьэ. Ди гуапэш гупныр зыгъэгуп, зи ІуэхущІа-фэхэр дахэ Шыхьуэстэн Амдул-Хьэмид хиша льагъуэ угъурлыр кІыхь хуэхь-уну, и мурадыфіхэм дяпэкІи къыхуээ-пишэну.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

хэкум папщіз

1941-1945 гъзхэм екіуэкіа зауэшхуэм ди хуитыныгъэр якъумэу зи псэр зыта Сэрмакъ щыщ ліыхъужькэр

Граждан зауэм и ліыхъужь Махуэ Джэфар Батіу и къуэр. (1891-1933 гъгъ.)

Альтуд Ізбил Бэтіунэ и къуз Альтуд Ізмырбий Хьэмаэт и къуз Альтуд Ізмырбий Хьэмаэт и къуз Альтуд Али Хьэтіуті э и къуз Альтуд Бетіал Пщымахуз и къуз Альтуд Пагур Хьэтіуті э и къуз Альтуд Пагур Хьэтіуті э и къуз Альтуд Пагур Хьэтіуті э и къуз Альтуд Хьэмар Мыхьмуд и къуз Аманкъул Мухьэмар Хьэмсет и къуз Аманкъул Мухьэмар Хьэмсет и къуз Бабков Алексей Илья и къуз Бай Хьэтатуз Жамырэз и къуз Бай Хьэмататуз Жамырэз и къуз Бай Хьэмататуз Жамырэз и къуз Бай Хьэтатата Алихьан и къуз Бал Хьэралбий Берд и къуз Бал Хьэралбий Берд и къуз Бала Хьэзшар Берд и къуз Бала Хъзшар Берд и къуз Бала Хьэзшар Берд и къуз Бала Къзъшар Кързе

Александров Евгений Иван и къуз

Баті Ізбубэ Дыкъуз и къуз Баті Башир Темболэт и къуз Баті Данил Хьэтіхтіз и къуз Баті Данил Хьэтіхтіз и къуз Баті Азчий Хьэкіашэ и къуз Баті Мухьэмэд Бэракъ и къуз Баті Мухьэмэд Бэракъ и къуз Баті Мухьэмэд Бэракъ и къуз Баті Хьэзарыни Цуна и къуз Баті Хьэзарыни Цуна и къуз Баті Хьэзарыни Цуна и къуз Баті Хьэсат Хьэжислъам и къуз Баті Хьэсат Хьэжий Елыдж и къуз Бекъул Данил Хьэжалий и къуз Бекъул Къзай Едыдж и къуз Бекъул Къзай Едыдж и къуз Бекъул Къзай Едыдж и къуз Бекъул Къзабас Шубала и къуз Бекъул Къзабас Шубала и къуз Бекъул Хьэмыша Ибрэхьим и къуз Бекъул Хьэмыша Ибрэхьим и къуз Бекъул Къзабас Шубала и къуз Бекъул Къзабас Шубала и къуз Бекъул Къзабас Шубала и къуз Бекъул Кърз Кързи Кързи Кързи Кързи Кързи Кързи Кързи Кързи Кързи Быгуз Мыскъул и Къуз Быгуз Мыскъул и Къуз Быгуз Мыскъул и Къуз Бырмамыт Патімф Іздамей и къуз Бырмамыт Патімф Іздамей и къуз Бырмамыт Пяралий Хъэмий Цінихри и къуз Бырмамыт Патімф Іздамей и къуз Бырмамыт Къзлий Цінікіутіасэ

и къуз Бырмамыт Данил Сэлихь и къуз Бырмамыт Къарней Хьэжумар и къуз

Бырмамыт Хьэжумар Іздэмей и къуз Бырмамыт Шобала Хъэтіын и къуз Бэрокъуз Къэклагуз Мудар и къуз Вындыжь Былэ Нужь и къуз Вындыжь Поло Аликъан и къуз Вындыжь Поло Матіу и къуз Вындыжь Поло Матіу и къуз Вындыжь Сеф Шужыб и къуз Вындыжь Сеф Шужыб и къуз Вындыжь Сультіан Аслъэмыраз И къуз

вындыжь Хьэжпагуэ Батыр и къуз Вындыжь Хьэжпагуэ Батыр и къуз Вындыжь Хьэкэгыырэ Батыр и къуз Вындыжь Хьэсэн Матту и къуз Гуний Александр Иван и къуз Гуэнгъэпщ Јзуес Еруан и къуз Гуэнгъэпщ Добочыр Къантемыр

Гуэнгъэпщ Ислъам Цацу и къуэ Гуэнгъэпщ Исмэхьил Залымджэрий

и къуз Гуэнгъэпщ Назир Еруан и къуз Гуэнгъэпщ ТІырэ Еруан и къуз Гуэнгъэпщ Токъыр Цэцу и къуз Гуэнгъэпщ Хьэжиусэ Исмел и къуз Гуэнгъэпщ Хьэмид Темыркъан

уметь выбрать выбрать

..... и къуз Джыджий Аслъэнбий ФІыціэ и къуз Джыджий Лъостэнбий Шыхьым

Джыджий Наурбий Аслъэмырзэ и къуэ

и къуз Джыджий Хьэсэнбий Хьунэ и къуз Джатожьокъуэ Хьэпагуэ Къарэ Джатэжьокъуз Назир Токъан и къуз Дзу Мображьим Мухьэмздалий и къуз Дзу Къобък Мухьэмзи и къуз Дзу Къобък Мухьэмзи и къуз Дзу къузжь Маінля Хьотэкъз и къуз Дзугъузжь Байл Тіутіз и къуз Дзугъузжь Байл Тіутіз и къуз Дзугъузжь Кэпатуз Тіутіз и къуз Дидан Бишир Мамсыр и къуз Дидан Бишы Тембот и къуз Дидан Бишы Тембот и къуз Дидан Мышы Тембот и къуз Дидан Мышы Къаболэт и къуз Дидан Мышы Къаболэт и къуз Дидан Нашы Къаболэт и къуз Дидан Нары Байт и къуз Дидан Нурь Бат и къуз Дидан Нурь Бат и къуз Дидан Нурь Бат и къуз Дидан Мыз Бат и къуз Дидан Кърз Бат и къуз Дидан Кърз Бат и къуз Дохъушокъуз Ильяс Тізмыша и къуз Дохъушокъуз Мухъзмад Тіыра и къуз и къуз

и къуз Дыджий Хьэрэбий Аслъэмырзэ и къуэ

и къуз Джыджий Сани Хъунэ и къуз Есэнкъул Малу Алихъан и къуз Есэнкъул Тіалэ Алий и къуз Есэнкъул Хьэціыкіу Щэмел и къуз Жанджэрий Латіиф Хьэкіашэ и къуз

и къуз Жанкъазий Кіытіз Фіыціз и къуз Жанкъазий Мухьэдин Фіыціз и къуз Жыкъуз Ізуес Мусэ и къуз Жыкъуз Батмырзэ Джырандыкъуз

и къуз Жыкъуз Данил Ислъамджэрий и къуз Жыкъуз Ладин Ислъамджэрий и къуз

Жыкъуз Хьэзыр Мусэбий и къуз Жырыкъ Нану Тальсотэн и къуз Жырыкъ Нукъзлий Яхья и къуз Жырыкъ Сыхьэт Яхья и къуз Жырыкъ Сыхьэт Яхья и къуз Жырыкъ Хъусин Піытіз и къуз Жырыкъ Хъусин Піытіз и къуз Жырыкъ Хьэсян Хьэтіым и къуз Жана Куфэдин Мыхьэмэт и къуз Жанджэрий Мухьэмэд Хьэмытіз И къуз Жанджэрий Мухьэмэд Хьэмытіз и къуз

Зозули Иван Прохор и кърэ
зыкърэ Башир Хьямынта и кърз
зыкърэ Башир Хьямынта и кърз
зыкърэ Башир Хьямынта и кърз
зыкърз Эбровч Цуна и кърз
зыкърз Эбровч Цуна и кърз
зыкърз Излам Беймырза и кърз
Кирзамыш Нукъ Беймырза и кърз
Кирзамыш Натиф Хърза и кърз
Кирзамыш Маша Півтта и кърз
Кирзамыш Маша Півтта и кърз
Кирзамыш Кашир Кушыку и кърз
Кирзамыш Кора Машыкърз и кърз
Кирзамыш Хърбан Машыкърз и кърз
Кирзамыш Хърбан Машыкърз и кърз
Кирзамыш Кързаны и кърз
кирзамыш Кушанир Кушыку и кърз

КІзблахъуз Мухьэмэд Хьэкіашэ

Квачек Константин Николай и къуз Киричук Григорий Андрей и къуз Ковцум Иван Павел и къуз Кузьминов Петр Иван и къуз Кул Къэзаи Шухыб и къуз Кузпэшэр Къазий Пщьмахуэ и къуз Кузпа Амдулчэрим Хьэтюхьущыктъуз и къуз

Куэца Аслъэн ТІутіз и къуз Куэца Ислъэм Бахьсит и къуз Куэца Ислъам Бахьсит и къуз Куэца Ослъам Бахьсит и къуз Куэца Пакъ Тембот и къуз Куэца Пакъ Тембот и къуз Куэца Хыриф Тіатіым и къуз Куэца Хыриф Патам и къуз Куэца Хыриф Патам и къуз Куэца Хыриф Патам и къуз Куэца Зыриф Муэриф Изма и къуз Куэца Залымджарий Зим и къуз Куэца Залымджарий Зим и къуз Куэца Ослъя Кърам и къуз Куэца Музьома Д Татіым и къуз Куэца Музьома Д Татіым и къуз Куэца Музьома Д Татіым и къуз Куэца Хыриф Музарин и къуз Куэца Хыриф Музарин и къуз Куэца Хыриф Музырин и къуз Куэца Хыриф Музырин и къуз Куэца Хыриф Патам и къуз Куэца Хыриф Музырин и къуз Куэца Хыриф Музырин и къуз Къзал Бетіал Асмъза и къуз Къзал Бетіал Асмъза и къуз Къзал Бетіал Асмъза и къуз Къзал Хыриф Патір и къуз Къзал Хыриф Патір и къуз Къзал Хыриф Исхъэк и къуз Къзал Хыриф Исхъэк и къуз Къзал Хыриф Исхъэк и къуз Къзаран Дамий Къетъткъуз и къуз Къзаран Дамий Хырария и къуз Къзаран Тъвцаз Умар и къуз Къзаран Замий Къетъткъуз и къуз Къзаран Замий Кързана умар и къуз Къзаран Замий Кързана у къуз Къзаран Замий Кързана и къуз Къзаран Пъвцаз Умар и къуз Къзаран Замий Кързана и къуз Къзаран Пъвцаз Умар и къуз Къзаран Исхъязан къуз Къзаран Исхъязан Кърз Къзаран Исмъя Кързана Кърз Къзаран Исхъязан къуз Къ

Къврдэн Машэ Дэгъвзэ и къуз Къврдэн Мукьсии Мышэ и къуз Къврдэн Мукьсии Мышэ и къуз Къврдэн Мукьтар Хьвалу и къуз Къврдэн Мукьтар Хьвалу и къуз Къврдэн Панама Биду и къуз Къврдэн Тізлам Бицу и къуз Къврдэн Тізлам Бицу и къуз Къврдэн Хъватин Шэбан и къуз Къврдэн Хъватин Шэбан и къуз Къврдэн Хъватин Панама и къуз Къврдан Хъватин Панама и къуз Къврма Панама Мызз и къуз Къврма Мамыша Мызз и къуз Къврма Татин Хъвания и къуз Къврма Татин Хъвания и къуз Къврма Хъзания и къуз Къврма Хъзания и къуз Къврма Хъзания Мызз и къуз Къврма Хъзания Мътра и къуз Къврма Хъзания Мызз и къуз Къврма Хъзания Мътра и къуз Кърма Хъзания Мътра и къуз Кърма Хъзания Мътра и къуз Кърма Хъзания Мътра и къуз Кързакъвания Трия и къуз Кързакъвания Трия и къуз Кързакъвания Трия и къуз Кулътырбей Лона Лъоста и къуз Кулътырбей Люна Лъоста и къуз Кулътырбей Люна Лъоста и къуз Кулътырбей Тыкъз Мемел и къуз Кулътырбей Тыкъз Мемел и къуз Къузикъя Хъвлагуз Мысхъуд и къуз Къушкъя Сърлатан (Муси) Зубер Къушкъя Сърлатан (Муси) Зубер Къушкъя Сърлатан (Муси) Зубер

икъуз
Къущхьокъан Кіуола Луна и къуз
Къущхьокъан Къытіз Къазий и къуз
Къущхьокъан Къытіз Къазий и къуз
Къущхьокъан Тола Луна и къуз
Къязи Къезаны Жамсара и къуз
Къзана Балана Жамсара и къуз
Къзана Балана Жамсара и къуз
Къзана Балана Жамсара и къуз
Къзана Жамсара и къуз
Къзана Жамсара и къуз
Къзана Жамсара и къуз
Къзана Жамсара и къуз
Пъща Рамазан Исмен и къуз
Лъцжъца Зариж Хъуд и къуз
Лъцжъца Зариж Кързани Кърз
Лъцжъца Зариж Кързани и къуз
Лъцжъца Муса Мела и къуз
Лъцжъца Муса Мела и къуз
Лъцжъца Муса Хъямбари и къуз
Лъцжъца Сързани Кързия и къуз
Лъцжъца Сързани Кързи
Лъцжъца Хързи Събан и къуз
Лъцжъца Сързани кърз
Лъцжъца Хързиса Салмани и къуз
Лъцжъца Сързани съсзани и къуз
Лъцжъца Хързиса Салмани и къуз

и къуз Лыджыдэ Хьэтіуті Тіарэ и къуз Лыджыдэ Шагъир Къербэч и къуз Лыджыдэ Алий Исуф и къуз Малей Цацэ Къущхьэ и къуз Махуэ Абдулэхь Батіу и къуз Махуэ Башир Хьудэ и къуэ Махуэ Билал Батіу и къуэ Махуэ Билал Тіымэ и къуэ Махуэ Гъумар Фэкъу и къуэ Махуэ Данил Іэюб и къуэ Махуэ Данил ХьэпІытІ и къуэ Махуэ Залым Лэкъумэн и къуэ Махуэ КІыту Лъостэн и къуэ Махуэ КІэмунэ Хьэжсет и къуз махуэ кламун эльжисг и кърз Махуэ Лашиф Ізооб и кърз Махуэ Лас Зимэ и кърз Махуэ Мас Зимэ и кърз Махуэ Мужэжыр Дээдзу и кърз Махуэ Мухэмэд Елмырэз и кърз Махуэ Мухэмэд Тымэ и кърз Махуэ Мухэмэд Тымы и кърз Махуэ Мухэмэд Тымы и кърз Махуэ Мэчрэгил Мэжид и къуз Махуэ Назир Фэкъу и къуз махуэ пазир Фэкъу и къуэ Махуэ Нану Борэныкъуэ и къуз Махуэ Нуралий Цру и къуэ Махуэ Нухь Борэныкъуэ и къуэ Махуэ Піатіэ Лъостэ и къуэ Махуэ Пщымырзэ Къасбот и къуэ Махуэ Тіыкъэ Мэжид и къуэ Махуэ Теувэж Ибрэхьим и къ Махуз Теуваж Ибрахьми и къуз Махуз Хъусен Факъу и къуз Махуз Хъусен Факъу и къуз Махуз Хърсен Факъу и къуз Махуз Хъиса Асхъад и къуз Махуз Хъиса Асхъад и къуз Махуз Хъиса Хъзарат и къуз Махуз Хъиса Къзарат и къуз Махуз Хъясам къуз и къуз Махуз Хъясам къуз и къуз Махуз Хъясам къуз и къуз Махуз Хъясам у къуз Махуз Хъясам у къуз Махуз Къясам у къуз Махуз Къясам у къуз Махуз Къясам у къуз Махуз Къясам у къуз Къуз къуз и къуз махуэ хьээрэгил мэжид и къу Махуэ Хьэмзэт Мурат и къуэ Махуэ Хьэмид Хьудэ и къуэ Махуэ Цыкъым Лъостэ и къуэ Махуэ Шубалэ Теунэ и къуэ Махуэ Щэлэуат Хьэматі и къуз Молэмэт Сыхьэт Тіатіэ и къуэ Мудрэн Сулътіан Исуф и къу́э Мудрэн Толэ Нухь и къу́э Мудрэн Хьэбас Бэтокъуэ и къуз Мудрэн Хьэбас Хьисэ и къуэ Мудрэн Шэбан Нухь и къуз

Мудрэн Хъызыр Мусзбий и къуз Мыкъуз Хъызыр Мусзбий и къуз Мысырджэн Музар Ержыб и къуз Мысырджэн ТІалз Ержыб и къуз Макъуша Ізлисэхъ Хъэмац и къуз Мэкъуша Мурадин (и адэм и ц/эр

Мэкьўшэ Мурадин (и адэм и ціэр къзуэшіакьым)
Мэлей Алий Тыкьыр и къуз Мэлей Хыэарэталий Мыскуд и къуз Мэлей Хыэарэталий Мыскуд и къуз Мэлей Цацу Тыкьыр и къуз Мэрем Цацу Тыкьыр и къуз Мэремкъул Хыэбас Лэкьумэн и къуз Мэремкаул Хыэбас Лэкьумэн и къуз Мэремцауз Хыэарэт Тіуті в и къуз Мэремцауз Хыэарэт Тіуті в и къуз Мэш Ізуес Бэтмырэз и къуз Мэш Цэлеу Санамыра и къуз Мэш Кыракспъям Бэтмырэз и къуз Мэш Кыракспъям Бэтмырэз и къуз Мэш Цэлэуат Бэтмырэз и къуз Мэшыкъуз Ислара и къуз Мэшыкъуз Ислара и къуз Мэшыкъуз Ислара и къуз Мэшыкъуз Ислара и къуз Ныр Димэ Мухьэмар и къуз Ныр Тіалэ Лона и къуз Ныр Тіала Лона и къуз Напоскъуз Хьэжмурат Хьэлынті

и кърз Померанцев Аркадий Борис и кърз Поня ж Къарней Къоцу и кърз Поня Ж Къарней Къоцу и кърз Поня Абубачър Къързан и кърз Пыл Абубачър Къързан и кърз Пыл Абубачър Къързан и кърз Пыл Мукъомар Къомаот и кърз Пыл Мукъомар Къомаот и кърз Пыл Шафикъ Къъмаоты и кърз Пакър Паръма кързанър и кърз Пакър Ицъмамар Мукъомар Кързанър и кърз Пакър Мукъомар Къамаот и кърз Пакър Мукъомар Къамаот и кърз Пакър Кързан и кърз Пакър Кързан и кърз Пакър Кързан и кърз Пакър Кързан и кърз Покърмакъ Аний Памаша и кърз Токърмакъ Мукъомар Кързан и кърз Токърмакъ Мукъомар Кързан и кърз Токърмакъ Мукъомар Дъзару и кърз Тъюмокърз Къвзыр Дараду и кърз Тъюмокърз Къвзыр Дараду и кърз Тъюмокърз Къвзыр Дараду и кърз Тързын Кързан Мукъомар Дъзару и кърз Тързын Мукъомар Мукъомар и кърз Тързын Суран Мукъомар Кързан и кърз Тързын Мукъомар Кързан и кърз Хързикун Азмал Къаромыраз и кърз Хързикун Азмал Къаромыраз и кърз Хързикун Азмал Къаромыраз и кърз Хързикун Азмал Кързи Кързи кърз Хързикун Азмал Кързыз и кърз Хързикун Азмал Кързи Кързи и кърз Хързикун Азмал Кързи Кързи и кърз Хързикун Азмал Кързи и кърз Хързикун Азман Кързи Кързи и кърз Хързикун Азмал Кързи Кързи и кърз Хързикун Азмал Кързи и кърз Хързикун Азман Кързи Кързи и кърз Хързикун Азман Кързи Кърз

и къуз Хьэжкъасым Мухьэмэд Зэкlурей

и къуз Хьэжкъасым Мухьэмэд Исмел и къуз Хьэжкъасым Жанхъуэт Зэкlypeй и къуз

Хэку зауэшхуэм ліыхъужьу хэта Махуэ Тіымыш.

Хэку зауэшхуэмрэ лэжьыгъэм рэ я ветеран, шыбзищэм шыщІищэ къыщІэзыгъэхъуа Куэпэшэр Цацу.

Хэку зауэшхуэмрэ лэжьыгъэм рэ я ветеран Бай Шухьиб.

Сэрмакъ дэт етіуанэ класси 9 школым и ціэр зезыхьэ зауэлі хахуэ Лыджыдэ Хьэлым іэбубэчыр и къуэр.

Зауэлі хахуэ Куэцэ Мухьэмэд Іэбубэчыр и къуэр.

Зыхъуэ Шафихь Бемырза

и къуэр. (1916-1943 гъгъ.)

Хэку зауэшхуэмрэ лэжьыгъэмрэ я ветеран Махуэ Чэриб.

Сталинград хуит къэзыщ і ыжахэм яхэта зауэл і хахуэ Дидан Мэд Хьэжбэчыр и къуэр.

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

В Зацальный в запасти гухэлъ уэрэд еус

Ахъмэт Щэлэуат дзэм щраджар 1941 гъэм и мэлыжьыхьырт. Абы шыгъуэ жыжьэуи и гушхьэ къэ-кlыртэкъым мазит! нэхъ дэмыкlыу дуней псор бэлыхь хэзыдза фашис-тхэр ди Хэкум къытеуэну.

ЭЛЭУАТ ящыщщ япэу мафіз лыгъэм хыхьахэм, зауэм куэд дэмыкныу и хьэзаб псори зыгъэвахэм. Куэд дэмыкныу и къуэш закъуэр зэрыхэкіуэдамкіэ абы щхьэкіуэ тхылъкынізэрохьэ. Къыкіэльтыкіузу и адэ Батыр Сталинград деж уіэгъэ хьэльэ зэрыщыхъуам и хъыбар къыхуокіуэ.

зэрыщыхъуам и хъыбар къыхуокlуз. Абдежым Ахъмэтым псалъэ быды цет бий бзаджэм щысхърабгъу и мыгу еззуэну икіи ар егъэпэж. Щэлэуат куэдрэ къыхумуащ и ныбжьэгъуф! зауэл!хэм я нэр и куэщ!ым щызэтрип!эжыну. Апщ!ондэхук! и фочыр нэхъри икъузырт, хэк!уэдахэм я псэм я къарур езым къыхыхъэми ярейуэ. Ахъмэтыр снайпер !зээт ик!и т!асхъэщ!зхт. Кёнигсберг пэгъунэгъу Фишхаузар къалэм деж шек!уяк! аз Эмшхауар къалэм деж шек!уяк! аз Эмшхауар къалэм деж шек!уяк! аз Фишхаузер къалэм деж шекіуэкіа зэ Фишхаузер къвлэм деж щекіуэкіа зэ-хэуэ гуащіэм ди дзэм и къару нэ-хъыщхьэр зытрагъэпсэн хуей бийм и быдапіэ лъэщыр зыхуэзэ щіыпіэм и тіасхъэр унафэщіхэм Іэрызыгъэхьар Щэлэуатщ. Ахъмэтыр яхэтащ япон милитаристхэр Манчжурием щызэхэ-зыкъутахэм. Адыгэ щіалэр апхуэди-зу гурыхуэти, а щіыпіэм зэрыщыіа ма-зихым японыбазэр къигъэсабэпыфу,

китаибээм ирипсэльэфу зригьэсат. 1946 гьэм ди льахэм къыщигьэзэ-жам, Щэлэуат и бгьэм къыхэлыды-кlырт Щіыхь орденым и І, ІІ нагъыща-хэр, Вагьуэ Плъыжь орденыр, Хэку зауэшхуэ орденым и І, ІІ нагъыща-эхр, «Зэрихьа ліыгъэм папщіэ», «Зауэм къыщихьа фіыщіэм папщіэ» медал-хэр, нэгъуэщі куэди. И къуажэгъухэр ину иригушхуэрт абы и зэфlэкlым, бзэ куэд зэрищlэм икlи пщlэ лей хуа-

.... Куэд дыдэ зи нэгу щІэкІа зауэлІ ха-Куэд дыдэ зи нэгу щІэкІа зауэлі хахуэм ильэгъуахэмрэ игьэвахэмрэ щІихъумэжат. Щэлэүат гъуазджэм хуиІэ лъагъуныгъэм икІи творческэ лэжьыгъэшхуэ иригъэкІуэкІыу Сэрмакъ дэт ЩэнхабэзмкІэ унэм илъэс 41-м щІигъукІэ щытхъу пылъу щылэжьащ. А зэманым къызэригъэпэща струннэ оркестрым и цІэр жыжьэ Іуат, Мэзкуу дэнэ къэна, нэгъуэщі къэралхэми увыпіэ пэрытхэр къыщихьу апхуэдэт.

Ди жагъуэ зэрыхъунщи, Ахъмэтыр дунейм ехыжа нзужь, оркестри абы

ди жагъуэ зэрыхъунщи, ахъмэтыр дунейм ехыжа наужь, оркестрри абы дэкlуэдыжаш, ауэ сэрмакъдэсхэм гимн яхуахъуа «Сыныщолъыхъуэ уи деж насып» жыхуи!з уэрэд ц!эры!уэр, зэманыф! и пэк!э иусауэ щытар, балъкъыжь и даущ макъым пэджжрэ ц!ыхухэм я псэгъэтыншу бэм къызэрыдек!уэк!ынум шэч хэлъкъым.

ДЖЭХУ Хьисэ.

Сыныщольыхъуэ уи деж насып

Макъамэр АХЪМЭТ Щэлэуат, псалъэхэр ДЖАТЭЖЬОКЪУЭ Бэчырэ яйщ.

Гъатхэ жэщыр нэхъри щыхэк Іуатэм, Сэрмакъдэсхэр псори шэху мэхъуж. Сэ си закъуэ Балъкъ и Іэуэлъауэм СыщГэдэГуу пГэм сыхогъуэлъхьэж.

Зы сыхьэти жеин щыслъэмык Іым, Сыкъотэджри сокТуэр псым и деж, Уэрэд жысТэр уэ щызэхомыхым, Сэ аргуэру унэм сыкъокТуэж.

Ун фэр еспльу епэр удз гъэгъахэм СригуфІэу пэшым сыщІохьэж, Къзушащи, нэхущ къуалэбзухэм СагъэпІащІзу си пІэр Іузохыж.

Мис апхуэдэщ, Борис, льагъуныгьэм Зы дакънкън уэркІэ зимыхъуэж, Си уэрэдхэр фІыуэ зэхэпхатэм, ПщІэнт итІанэ узэрызгъэпэж.

Си ныбжьэгъу хъыджэбзхэм сэ

Ун гугъу куэдрэ ахэм къысхуащыж, «Институтым щыдгъэкІуа илъэсхэм Борис фІыуэ плъагъурт», -

И дахэгъуэу дунейр щыщІэращІэм, Сыщольыхъуэ насып уэ уи деж, И чэзу нэсащ къызэпта пІальэм, ЛэгъунэщІэм тІури дыгъэкІуэж.

Артистышхуэ Крючков и фІыгъэкІэ

Къызэринэкіа илъэсхэр и нэгу къыщыщіигъэхьэжкіэ, Бэрокъуэ Мухьэмэд иіэщ шіэгушхуэн, и шхьэр лъагэу шіильагъужын шхьэусыгъуэ. Абы и гъащіэр гъэнщауэ щытащ Іуэхушафэ дахэкіэ - ильэс 34-кіэ пэры шауэ шыташ цузушпафэ дахэктэ - ліпэс 34-ктэ пэрыг таш жэуаплыныгьэшууэ зыпыль Іэнатіэм - ціыху гьа-шіэр хьумэным. Пэрыташ и акъыли, и шіэныгъи, и зэмани емыблэ жу, зыхэт гупми, ишхьэкіэ щыіэ унафэшихэм я дежи пшіэрэ шіыхьрэ шиізу.

МУХЬЭМЭД дежкіэ сыт и пъэныкъуэкіи щап-хъэт зауэм хэта и шынэхъыжь, фельдшеру лажьэ Бэрокъуэ Хьэрабий. Сэр-макъ цlыкlуи ини дэсу къыщlэкlынтэкъым ар къэзымыцІыху, пщІэ къы-хуэзымыщІ. ЩІалэ цІыкІум и нэ къикіырт абы ещхь хъуну, и гъу эгум ирикіуэ-

ну. Къуажэ школыр къыщы-зэринэкlым, и хъуэпса-пlэмкlэ Мухьэмэд догуашэ и адэм. Ар щызэхихым къыжреlэ: «Гукlи псэкlи арэзы сыб дохъу, щlалэ, апхуэдэ мурад зэрыпщlам-кlэ. Ар Алыхьым къабыл ищlа Іэщlагъэщ, еджэ, сэри зэрысхузэфІэкІкІэ сыбдэ-Іэпыкъунщ».

Сэрмакъ школыр фІы дыдэу къэзыуха щалэр гугъу демыхышэу медучилищэм щІотІысхьэ, диплом плъыжькіи ар къеух. Ауэ абы иужькіэ тхьэма-хуиті нэхъ дэмыкіыу къулыкъум даш. Здэкlуам, до-хутыр ІэщІагъэ иІэу къы-щащІэм, полкым и фельдшер нэхъыжьу ягъэув, аптекэ унафэщІ къалэнри и пшэ къыдалъхьэ.

Армэр къиухыным куэд къэмынэжауэ, сыт и лъэныкъуэкlи жыджэру зыкъэзыгъэлъэгъуа щалэр адэкіэ щіэныгъэ ищхьэ зэзыгъэгъуэтыну мурад зыщауэ полкым тхылъ зы-щыхуагъэхьэзыра сэлэт-

хэм хохуэ. Бэрокъуэр еджапІэ нэхъыщхьэ зытхухым яхуот-хэ. Жэуап къратхэм хопльэжри, Харьков дэт къэ-рал мединститутыр къы-хех. Абы къыщіытеувыіар зэрыщІэтІысхьэу общежит къратыну къызэрагъэгу-

гъарт. - Мединститутыр Харьков къыщызуха нэужь, сы-

щалъхуа щіыналъэм са-гъэкіуэжыну солъаіуэ, -игу къегъэкіыж Мухьэмэд. - Арщхьэкіэ уи тхыльым-піэхэр псори Мээкуу ед-гъэхьащ, министерствэм хуит укъищірэ, укіуэ-

жынщ», - къызжаlэ. Тызо-дзэри сокlуэ Узыншагъэр хъумэнымкІэ министер-ствэм. Абы шокъу жиІэу сыщыхуозэ къэрал псом щыціэрыіуэ артист Крючков Николай, ар зэрымыщіэкіэ армэм ціыхугъэ щысхуэхъуат. ГДР-м икіыу Африкэм кlуэуэ гъуэгу тету, ди дивизэм ныдыхьат. Бдзэжьей ещэн зэрыфіэфіыр ящіэрти, машинэ ират, сэ гъусэ сыхуащіри нэху щыхункІэ псы Іуфэм дыІусауэ щытащ. Абы и ужькІэ илъэс зыплІытху дэкlыжауэ, аргуэру мафlэгум дыщызэрихьэдэкІыжауэ, ліэри, зыкъезгъэціыхужат. Арати, Крючковыр къызоупщі министерствэм сыкіуэн хуей щіэхъуамкіэ. Езыри министр Петровс-кэм Іуэху гуэр щхьэкіэ Іущіэну къыщіыхьауэ арат. Жызоіэ си Іуэху зыіутыр. «НтІэ, абы щыгъуэ уи кІэн къикІауэ бжы» жеІэри езыр министрым деж щІохьэ. Куэд дэмыкІыу сэри сраджэри, Къэбэрдей-Балъкъэрым сыкъэк-Іуэжу сыщылэжьэну хуит сызыщІ тхылъымпІэ сlыгъыу, дунейр тlэу пкlэ-гъуэ схуримыкъуу сыкъожьэж.

Хирург-онколог Іэщіа-гъэр зиіэу зи хэку къэзы-гъэзэжа щалэщіэр япэ зэманым Дзэлыкъуэ район сымаджэщым щыlащ: лэжьакІуэ къызэрыгу экІыу. жьакіуэ къызэрыгуэкіыў, дохутыр нэхъыщжьэм и къуэдзэу. Зи Іэщіагъэм хузіэижь, щіэныгъэфі зиіэ щалэр куэд дэмыкіыу Нал-шык къашэри онкологи-емкіэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыІэ сымаджэщ нэхъыщхьэм и унафэщІым и къуэдзэу ягъэув. И щІэныгъэм хигъэхъуэн мурад-кlэ, зэрылажьэм хуэдэурэ, Ленинград дэт мединститутым и ординатурэри къеухыж.

Горбачев и хьэмтеты-гъуэ япэ илъэсхэм ІэнатІэ унафэщіхэр Іэіэткіэ ягъэ-уву щытащ. Псэ хьэлэлкіэ эл Гуэхум бгъэдэту, къызэ-гъэпэщакГуэфу, гудзакъэ зиІ у зыкъэзыгъэлъэгъуа Іэщіагъэліыр къыдэлажьэ хэм дохутыр нэхъыщхьэу хах. Дауи, апхуэдэ дзыхь къызэрырагъэзар Мухьэмэд и гуапэ мыхъуу къэна-къым. Ауэ ар игъэпэжын папщІэ, къалэнышхуэ и пщэ къызэрыдэхуари къыгурыlvат.

голия Гугъуу щытащ а илъэс-эр. Псом хуэмыдэу хэр. псом хуэмыдэу СССР-р щыкъутэжа япэ зэманхэр. А лъэхъэнэм лэжьапІэ ІэнатІэ Іэджэ гулъытэншэу къанэри, цІы хур зыхуей хуэмызэу, я улахуэр ирамытыфу хъуат. Абы и зэранкІи Іэ-щІагъэлІ куэдым нэгъуэщІ

ІуэхущІапІэ къагъуэтын хуейуэ къах уихуат. А зэман зэхэзэрыхьам доху-тыр нэхъыщхьэм лъэк! къигъэнакъым и унафэм щіэт гупыр зэтриіыгъэн, зэбгримыгъэлъэлъыжын, сымаджэхэр зыхуей хуи-

гъэзэн папщіэ. - Сэ нобэ фіыкіэ сате-- Сэ нооз фыкіз сате-мыпсэльыхьу схузэфіз-кіынукъым а лъэхъэнэ гугъум сымаджэщым ерыскъыкіэ, мылькукіэ закъыщіэзыгъэкъуахэм, жеіэ Мухьэмэд. - Налшык гъавър здрашал Тэу дэт Іуэхущап Тэм и унафэщі, си къу ажэгъу Дау Болэ кру-па лізужьы гъуэ зыбжанэ къыдитащ, и предприятэм жэм зыбгъупщІ иІэти, мызэ-мытlэу гъэш къыт-хуригъэшащ. Сэрмакъ дэ-тащ тхъурэ кхъуейрэ щащІу завод бэлыхь. Абыи Іэджэрэ ди ціыхум щхьэкіэ тхъуцІынэ къыдитащ. МылъкукІэ ныджэм дыкъыщытридзэм, щІэгъэ-къуэныфІ къытхуэхъуащ «Къэббалъкънефтетоппромым» и тхьэмадэу щыта Кебеков Владимиррэ та кесеков владимиррэ фіэкіыпіэншэ медицинэ страхованэмкіэ фондым и унафэщіу лэжьа Сыжажэ Валерэрэ.
Кіуэці у зыфэкэр гъэхъу-

жыным елэжь онкологие сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэу илъэс 20-м нэблагъэ лэжьащ Бэрокъуэр. Куэд щакъым а Іэнатіэм къызэрыіукірэ. Ціыхухэм я узыншагъэр зэфіэгъэувэжыным, нобэрей зэманым декlуу сыма джэщыр зыхуей-зыхуэфl-хэмкlэ, lэмэпсымэщlэхэмхэмкіэ, іэмэпсымэщіэхэм-кіэ къызэгъэпэщыным те-ухуауэ абы Іуэхугъуэфі куэд зэфіигъэкіащ. И Із-натіэр къигъэнэн ипэ абы и Іэдакъэ щіэкіащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и ціыху-бэм дежкіэ дяпэкіэ мыхьэнэшхуэ зиІэну лэжьыщыщІэ ящІынум и тхылъхэр зэригъэпэщащ. Ар яухуэмэ, ди къэралым щынэхъыф! дыдэ диспансерхэм яшыш зы зэрыхъунум шэч къытрихьэр-къым. ИкІи и нэ къыхуикІыу поплъэ и тхылъым-пІэхэм гъуэгу щагъуэтыну піалъэм... Унагъуэ дахэ иіэщ Му-

хьэмэд. И щхьэгъусэ Риммэрэ абырэ къуитІ зэдапащ. Я щалэ нэхъыжь Хъызыр органхэм хэтщ, щаныгъэ ищхьэу тү иющ. Елдар адэм и лъагъуэм ирикІуащ, медицинэ институтым и аспирантурэм щоджэ. ЕтІуанэ классым кІуэу э къуэрылъху цІыкІу, Ланэ фlащауэ, яlэщи, ар и гурыфlыгъуэщ.

МЫЗ Ахьмэд.

КУЭЦЭ-ХЬЭІУПШЫ Лолэ

Си Бабыгуей

Си Бабыгуей, си дуней, Усхуэгъагъэрт сэтэнейуэ УсфІэлъагэт Іуащхьэмахуэу Усхъуэжакъым сэ зы махуэ.

Уи жьэгу пащхьэр

згъэужьыхакъым

фІэлъщ лэгъупыр си жьэгу лъажым Сэ зы махуэ узбгынакъым,

Уэ нэхъ дахэ

къэслъыхъуакъым.

Іуащхьэмахуэ си салъкъыну

Сэ уи губгъуэм нобэ ситщ. Си гухэлъым ухэзмыну, Уи бын пажэхэм сахэтщ.

ЩхъуэкІэплъыкІэу

уэ уи губгъуэр Си гущапІэу сыкъэжъуащ, Щызгъэбагъуэм

уэ уи фІыгъуэр, Хэкур сэ къызэхъуэхъуащ.

Уакънхощыр Къэбэрдейм, Си жылагъуэу Бабыгуей. Нэхъ пэрытхэм уэ ухабжэу Къурш тІуашІэм ушопсэу.

Я шым уанэ нытеплъхьауэ. АдыгэлІхэр уогъэшэс, Пшэ сарыкчыр щхьэрихауэ, Іуашхьэмахуэ къует фІэхъус.

Зи лъэпкъ хабзэр

Махуэ закъуэ тхыремыт. тыпкъэщІыпкъэу

зыгъэпудыр,

Нобэ жъуэжъур худоІэт.

ХэІэтыкІыт уи бзэ дахэр, Уэрэд махуэу укъуэдий, Дуней щыгуу мы ди лъахэм Тетыф екІуу, Бабыгуей.

Зауэ нэужь лъэхъэнэт. Сэрмакъ къуажэм Сталиным и цІэкІэ щызэхэт колхозым и лэгъупэжь-хэм я узэщІакІуэт, мэл зехуэнкІэ ІэщІагъэлІт Дау Зэчрей. ПщІэ яІэу жылэм дэс нэхъыжьыфІжылы дас нахымындг хам ящышт, цілху псэ къабзэт. Абы и щіалэ нэхыщіэ Хъусен бжы дзыкіэм зыхуигъасэу Балькь псыхъуэм куэдрэ щалъагъурт. Бжы папщІзу къигъэсэбэпри бжэгъу кІыхьт.

THE THE THE THE THE THE

 ${
m A}$ ДЫГЭ лъэпкъми ди республикэми щыщу атлетикэ псынщІэмкІэ япэу спортым и мастер хъуар Дау Хъусенщ. А лъагапІэм лъэІэсын щхьэкІэ, абы щхьэхи еши иІа-къым. Пасэу спортым гу хуэзыщІа ныбжьыщІэр щІэхъуэпсырт атлетикэ псынщІэмкІэ ирагъэкІуэкІ зэпеуэхэм хэтыну, бжьыпэр щиубыдыну. А зэманым къыдэкІ газетхэм спортым теухуауэ щатххэр нэхъуеиншэу щатххэр нэхъуеиншэу щІиджыкІырт, дерс хуэ-хъун хуэзамэ къыхип-хъуэтыкІырт. Школым щыщІэсам щыгъуэ и ныбжьэгъу еджакІуэхэр къигъэдаГуэурэ бэнэнымкГэ, къэжэнымкГэ, лъагагъыр къэщтэнымкГэ зэхьэзэхуэ зэмыл Гэужьыгъуэхэр Балъкъ псыхъуэм къыщызэригъэпэшырт.

Зауэ нэужь лъэхъэнэм гранатэ дзыным гулъытэ хэха хуащІу щытащ. Абы-кІи зэпеуэхэр иригъэ-кІуэкІырт. Ауэ нэхъ дэкІуэкІырт. Ауэ нэхъ дэ-зыхьэхри, зызригъэлІалІэ-ри бжыр дзынырт. Хъу-сен къызэригъэпэща гу-пым и Іуэхур къадиІыть зэпытт физкультурэмкІэ езытъаджэ Махуэ КІас. 1956 гъэм курыт еджа-пІэр къиухыху Хъусен и ныбжьэтъухэр щІыгъуу, районми республикэми

районми республикэми щрагъэкІуэкІ зэхьэзэхуэ-хэм жыджэру хэтащ.

Школ нэужьым ар ягъэ-ув Дзэлыкъуэ куейм физическэ щэнхабзэмрэ спортымкІэ и ІэнатІэм и къызэгъэпэщакІуэу. Еджэным зи нэр къыхуикІ щІалэр, зы илъэс нэхъ дэмы-кІыу, Тбилиси къалэм физкультурэ ІуэхумкІэ дэт институтым щІотІыс-хьэ. Мис а илъэсхэрщ абы

зыкъыщызэкъуихар. 1961 гъэм Даум и цІэр дуней псом хэІущІыІу щыхъуат. Бжыр дзыным-

Дау Хъусен и льагапІэхэр

кІэ абы щыгъуэ щыІа рекордыр зэрыхъур метр 75-рэ сантиметр 26-рэт. Хъусен а жыжьагъым зэуэ метритІрэ ныкъуэрэ химетритірэ ныкъуэрэ хи-тьэхъуауэ щытащ. Адыгэ щІалэм къихьа текІуэ-ныгъэм мыхьэнэшхуэ иІэт. ЩІиІэр а зэманым Даур хьэрхуэрэгъу зы-хуэхъуар США-м и спорт-смен лъэрызехьэ Уэлкенсонти. 1961 гъэм и на-къыгъэ мазэм «Спорт за рубежом» журнал цІэрыІуэм къытехуауэ щытащ тхыдэм хыхьа мыпащ тхыдэм хыхыа мып-хуэдэ псальэхэр: «СССР. Дау Хъусен - япэ увыпІэ, США - Уэлкенсон Джон - етІуанэ увыпІэ», - жи-Ізу.

Сэрмакъ щыщ щІалэм и фІыщІэкІэ ди къэралым и фыщізкі эди къэралым и ныпыр дуней псом куэдрэ щаізташ. Зэкъым икіи тізуктым Совет Союзми, Европэми я утыкухэм абы бжьыпэр зэрыщиу-

быдар. Даум и бжы дзыкІэр яджу, куэдым я щапхъэу щытащ. Хъусен щІалэ къуэгъу щхьэпэлъагэт, къаруушхуи къуэмылъ хуэдэт, ауэ зишэщІа нэ-ужь, къызэкъуих лъэща-гъыр телъыджащэт. Ар яхуэмы Іуатэу ягъэщ Іа-

гъуэрт.
Тбилиси щеджэ зэманым Даур хэтащ Грузие ССР-м атлетикэ псынщіэмкіэ и командэ къыхэхам. Институтым зэры-щІэхуа хъуари гъэщІэ-гъуэнщ. Абы укъащтэн

щхьэкІэ, псом япэу къальнтэр спортым ущиІэ зэфІэкІырт. Атлетикэ псынщІэмкІэ экзаменым къыщигъэлъэгъуахэм ящыщу егъэджакIуэхэм тельыджэ егъэджакиуяхэм тельыджэ дыдэ ящыхъуар адыгэ щІалэм и гранатэ дзы-кІэрт. Япэ бгъэдыхкэ-гъуэм ар метр 96-кІэ иутІыпщри, иджыри къэс ятхам метр 20-м нэскІэ щІригъэгъуат. Я нэгу щІэкІ гъэщІэгъуэным ирагъэплъыну еджапІэ нэ-хъышхьэм и унафэшІыр ды меахшасх къыщрагъэблагъэм, а жы-жьагъ дыдэр аргуэру Даум къищтащ. Иужь-кlэщ къищащІар гранатэр япэу щидзам щыгъуэ Хъу-сен и лъэнкІапІэр зэгуитхъуауэ зэрыщытар. Инхъуауэ зэрыщытар. Институтым щыщІэтІысхьа гээм абы игъзува рекордыр нобэми яхуэмыкъутауэ къонэ.
ГуащІафІзу, емызэшу куэдрэ утыкум ита спортемен лъзрыхьщ Даур. Ильэс 60-м щхьэдэха

2009 ГЪЭМ ФОКІАДЭМ И 30

спортым и ветеранхэм 1996 гъэм Сочэ щрагъэ-кІуэкІа зэхьэзэхуэм Хъуктуэкта зэхьэзэхуэм лъу-сен дышэ, дыжьын, дом-беякъ медалхэр къыщи-хьащ. Илъэсит докІри, ар ирагъэблагъэ ЮАР-м и Дурбан къалэм икІи ат-

ар ирап возола в в ЛЛТ м и Дурбан къалэм икІи атлетикэ псынщІэмкІэ абы щызэхаша ветеранхэм я дунейпсо зэпехуэмещанэ увыпІэр къыщехь. М ИС апхуэдэщ, сэргишхуэ, КъБКъУ-м спорт дисциплинэмкІэ и кафедэм и доцент, тренер Ізээ, Къэбэрдей-Балъкъэрым физическэ щэнхабээмрэ спортымкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ Дау Хъусен. АдыгэлІ щыпкъэм и зэфІэкІыр кърибгъэлъэгъуэну ирикъунщ абы и гъэсэн Сухомлинов Игорь спортымкІэ дунейпсо классым и мастер зэрыхъхар, сым и мастер зэрыхъуар, Урысейм атлетикэ псын-щІэмкІэ и лъэпкъ коман-дэм зэрыхэтыр.

ХЬЭМТУ Къадир.

ДифІ догъэлъапІэ

КъэхутакІуэ емызэшыж

1932 гъэм Сэрмакъ къуажэм къыщалъхуа Махуэ Ана-толэ Жэхьфар и къуэм и гъащіэри, и гуащіэри зэрыпыту зыхуэтъяпсар зыузэ-шыту зыхуэтъяпсар зыузэ-шыныгъэрш, цыху нэсхэр гъэсэнырш, Граждан зауэм и лыхтужь Жэхьфар ду-нейм шехыжам, ар илъэс

АНАТОЛЭ къэгэджащ и адэм и фэеплъым пщіэ лей хуищіу, абы ещхь зэрыхъуным хущіэкъу зэпыту. И анэ Бынэрэ и шыпхъу нэхъыжь іэсиятрэ дапщэщи щіэгъэкъуэн къахуэхъурт. Іэсият зэчиишхуэ зыбгъэдэлъ цІыху жыджэрт, жэрдэмщІакІуэт, къызэгъэпэщакІуэ Іэзэт. Абы фІы дыдэу къиухат Покровскэм и ціэр зэрихьэу Мэзкуу дэт рабфакымрэ Ленинград къэрал университетымрэ. Нэмыцэ зэрыпхъуакіуэхэр ди ціыпіэм къыщыблагъэм, ціыхухэмрэ фашистхэм яіэрыбгъэхьэ мыхъуну мылъку пъапіэхэмрэ зэрагъэіэпхъуар а ціыхубз щыпкъэм и унафэм щіэтущ. Зауэ нэужьым Іэсият партым и обкомым жэуаплыныгъэ зы-

пыть къулыкъу зэмылізужьыгъуэхэр щрихьэкіащ, 1961 гъэм къыщыщіздзауэ 1980 гъэхэм икухэм нэсыху депутатхэм я Псыхуабэ къалэ Советым и гъэзэщіакіуэ комитетым и секретару лэжьащ. И шыпхъу нахъыжьым и ціыху хэтыкіэр, и іужущіафэ дахэр, и зэфіэкіыр Анатолэ дежкіэ щапхъэт, зэпымыууэ

фэ дахэр, и зэфіэкіыр Анатолэ дежкі шапхъэт, зэпымыууэ зыдэпльейри арат.

1952 гьэм Махуэм Къэбэрдей къэрал пединститутым егьэджакіуэхэр шагъэхьэзыр и курсхэр, 1956 гьэм а еджапіз нэхьышхьям тхыдэмкіз и факультетыр, нэхъ иужыыіуэкіз Налшык марксизмэмрэ-пенинизмэмкіз дэт университетыр къеух. Егьэджэныгьэ-гьэсэныгьэ лэжьыгьэм зэрыпэрыхьэрэ илъэси 10 нэхъ дэмыкіыу, абы къыхуагъэфащэ «Шыхубэ егьэджэныгьэм и отличник» бгьэхэјурэ «И гуащіздэкі пъагэм папщіз» медалрэ, 1986 гьэм «Егьэджакіуэ-методист» ціэр къыфіащ. РСФСРмрэ КъБАССР-мрэ шізныгьза і урахузмикіз я министерствэхэм я щіыхь тхылъу къратар куэд дыдэ мэхъу.

Жылагъуэ лэжьыгъзжэми къапикіуз такъым. Къапщтэмэ, къуа-жэ Советым деж егьэджэныгъэмэр щэнхабзэмкіз зэпымыууэ

жэ Советым деж егъэджэныгъэмрэ щэнхабзэмкіэ зэпымыууэ щыіэ комиссэм, «Щіэныгъэ» обществэм и пэщіэдзэ къудамэм я унафэщіу, Дзэлыкъуэ район судым и ціыхубэ заседателу, еджа-піэм и парт организацэм и секретару, лектору щытащ. Абы зэ мыхъуми епсэлъыліам, и тхыгъжэм къеджам гу лъимытэнкіэ Помаг и Ізкъым Тъъэр а цыху щыпкъэм куэд дыдэкіз къызэры-хуэупсам. И акъыл жаныр, и гупсысэ къабзэхэр, и щізныгъз куур Махуэм зыхуигъэлажьэр фіымрэ дахагъэмрэщ. Псом хуз-мыдэжу Анатолэ къаруушхуэ ирихьэліащ щізблэр гъэсэнымрэ егъэджэнымрэ. Мыхьэнэшхуэ зиіз а Іуэхум пъабжьэ яхуищіырт ди пъэпкъым къыдекіуэкі хабээ гъуэзэджэхэр. Щапхъэ хьэлэмэтхэр кънгъэсэбэпурэ, ахэр ныбжьыщахэм бээ Іэфікіэ ябгъэдильхьэрт.

итьхьэрт. - Мы гъащІэм зыгуэр къыщызэхъулІамэ, пъэужь гуэр щыхэс-- мы гъащым зыгуэр къыщызэхъупамэ, пъзужь гуэр щыхэс-шамэ, псом япзу ар зи фіьшцізэр сезыгъэджа нахъыжывфікзэрш, Апхуэдэхэш къуажэдэсхэм я деж пщіэшхуэ щызи!ахэу Быж Ізбу, Шыбзыкъуэ Хьэмаш, Пыл Хъусен, Хъэпилэ Испъам, Лы-джыджэ Женэ, Хьэлым, Кравченкъ Верэ, Къущхьэхэ Ізбу, Хьэ-мид, нэгъуэщіхэри, - Ізфіу игу къегъэкІыж Анатолэ. Зи Іэщ!агъэм хуэпэж, зэпымыууэ ипэк!э плъэ егъэджак!уэ жыджэрым и жэрдэмк!э 1977 гъэм къуажэм дэт курыт школ №5-м къыщызэрагъэпэщащ «Прометей» зыф!аща щ!алэгъуа-ъклуб.

лэ клуб. - Адэжь лъахэм и Іэфіыр сабийм щызыхищіэр и унэрщ, и къуажэрщ, и къалэрщ, - жеіэ Махуэм. - А лъапіэныгъэм ціы-хум и гупсысэр, и Іузху еплъыкіэр еубзыху, и къзухьым зрегьзужь, хабазмрэ нэмысымрэ щіепіыкі, фіым хуеущий, трегьэгушхуэ. Апхуэдэ щіыкіэкіэ къэтэдж ныбжьыщіэм и гъуэ-

гур захуэщ, и къэкіуэнур дахэщ. Анатолэ я пашэу клубым щыщхэм къэльыхъуэныгъэ лэжьыгъэшхуэ ирагъэкіуэкіащ я жылэм и тхыдэм, Хэку зауэшхуэм хэтахэм, я къуажэгъу гуащіафіэхэм, нэгъуэщіхэми ятеухуауэ икіи тхыгъэ гъэщіэгъуэн куэдыкіей захуахьэсащ. Ахэр хуэсакъыу щахъумэ Махуэм къызэригъэпэща школ музейм. Абы и сакъыу щахъумэ Махуэм къызэригъэпэща школ музейм. Абы и блынхэм екlуу щыфіэдзащ «Зауэ блэкіам и тхыдэр», «Берлин къыщащтэм Сэрмакъ щыщу хэтахэр», «Чернобыль и мафіэм», «Адэхэм я фэеплъхэм деж», «Искож» комбинатыр щаухуэм», «Шіыщірэ къэзыіэтахэр», «Сэрмакъ щыщу цір пхалізхэр зыфіа-щахэр», «Ди щіэныгъэліхэр», «Новосибирск - Адлер» сурэт стенд-хэр, нэтъуэщі Іэджи. «Прометей» клубыр жыджэру ядолажьэ я къуажэтъу щіалэхэм къулыкъу щащір эдэ частхэм. Къэбэрдей-Балъкъэрым Егъэджэныгъэмы и министерствэм-

повозруден-магькызрым с гозджэлын вэмины я министерством-рэ ШІэныгъэм щыхагьахызу институтымрэ 1985 гъэм къыда-гъэкlауэ щытащ Махуэ Анатолэ и лэжьэкіэм теухуа «Пъахэхутэ Ізмалхэмкіэ еджакіуэхэм патриот гъэсэныгъэ зэретыпхъэр» выфіаща плакатыр. Анатолэ кънгъэсэбэп Ізмалхэр газетхэм къытрадзащ, Дзэлыкъуэ куеймрэ республикэмрэ щрагъэкіуэ-кіа семинархэм щызэпкърахащ, щіэныгъэм щыхагъахъуэ курс-

хэм шаджаш.

хэм щаджащ, Хэку зауэшхуэм хэта я къуажэгъу псоми (ахэр 850-рэ мэхъу) я спискэр нэсу зэхэгъэувэжыным, дэтхэнэми анкетэ щхьэхуэ яхуэтхыным Махуэм къаруушхуэ ирихьэлГаш, Ар хуабжьу ядэ-Іэпыкъуащ «Фэеплъ тхыпъ»-р зыгъэхьэзырахэм. «Къэбэрдей-Балъкъэрым и зауэ щыхь» тхылтым и 5-нэ, 6-нэ къыдэкЫпъуэ-хэм къытрадзащ сэрмакъдэсхэм ятеухуауэ Анатолэ итха очерк

члэд. Егъэджакіуэ, гъэсакіуэ іззэм, къэхутакіуэ емызэшыжым ноби и мурадхэр инщ - щалъхуа лъахэм, Сэрмакъ къуажэм и тхыдэм теухуа тхылъ щхьэхуэ егъэхьэзырри, абыкіэ дигъэгуфіэну ди гуапэш.

НЭГЪУЕЙ КІэмыш.

000 • Жыжьэ - гъунэгъу

Наусэ и гъащІэ жыг

Дэтхэнэ зы жылагъуэми хуэдэу, Сэрмакъ щыпсэуащ я пшјэкіэ, я щіыхькіэ гум къмым ціыху телъыджээр, ноби апхуэдэхэр шымашіэ къым. Абыхэм ящыш зыщ гъащіэ гъуэгушхуэ къззыкіуа інаусэ - Джыджий Толърэ Махуэ Тыйоэтрэ я пхъур. Наусэ и анэр илъэсищэм шінгъукіэ и анэр илъэсищэм шінгъукіз псэуаш, езырим илъэс бутьу. псэуащ, езыри илъэс бгъу-щіым хыхьауэ, зэрыжаіэщи,

НаУСЭ и адэ-анэр къызэ-Толэ Ізшыр фіыуэ ильагъурт, мэпри былымри куэду къыдэ-хъург. Къыдэхъурт, щхьэх имы-щэу, яхуэщіапхъ» къимыгъанэу зыхуей хуигъазэхэрти. И мэкъур куэдт, пыпкъуэхэр екіут, Ізщ, пс-уалтьахэр плъакіуэ зыхуэкіуэу зрактъэдтактуузму хуалт зрагъэлъагъухэм хуэдэт. Толэ жумартт. И Іэщыр игъатхъэ

къудейтэкъым, зэрымыщіэкіэ е емыгугъагъкіэ щіымахуэм емыгугъагък1э шІымахуэм мэкьумылэншэу къанэ унагъузъм защИигьакъуэрт: «Зи бээ мыпсалъэ тхьэмыщк1эхэм сыт я лажьэ, зейхэр хуэмыхумэ, гулыц1 ямы1эмэ», жи1эрт. Совет властыр щагъзувам мэл, былым куэм көгөзын хали куэд колхозым хилъхьаш.

муэд, колкозым хилъкьащ, фермам тетхэм я нахъыбэр ууейщ, къащтэ абы и унафэр-, къыжра1эри, 1эщ захэтыр дзыхь къыхуащ|ауэ щытащ, Толэ езых кыхуащ|ауэ щыташ, Толэ езых и унейуэ щышытам гугъу задригъэхьу зэрекІуэкІам хуэдэу, колхоз Іэшми пэрыташ. ИкІи

колхоз і эщми пэрытащ, гікій псэухукі» а Ізнатіз мытыншыр ирихьэкіащ.
Тэімбэти піщіз лей хуащіырт, Ізэжіз-Іззапз зэрыхэльым щхьэ-кіз. Нэхьыжьхэм ядильэгъуаказы, нахыйлыгы адипыны вуа-хэм, жатуу зэхихахэм, езым бгьэдэль зэчийм иригьуазурэ, удын зыльыса, зи Тэпкъльэп-къым сэкъат игъуэта ціыхухэм, уеблэм, Іэщим еізээрт, игъэ-хъужырт. Къупщукь къутамкіз, ујэгьэмкіз, мафіэм, псывам исахэмкіэ іэкіуэлъакіуэт. Езым и зэ-фіэкіым Науси щыгъуазэ

ищырт. Адэшхуэм и дерсхэр-щэ? Наусэ Чэлимэт дадэ ныбжьым хуэдэу щыгъуу зэпытт. Пыжьым дэни здишэрт.

Мы дыгъэвэхым сабийр пкІэрыщіауэ щхьэ къыздепшэкірэ? - гущіэгъу хуищіу жиіэрт анэш-

рыщауэ щукэ кызыдажым упэ-куэм.
- Абыхэм я гукьыдэжым упэ-рыуэ хъунукъым, дэзыхьэх псо-ми егъэсэн, жану, Іэміуэльакіуэу къэгъэтэджын хуейщ, идэртэ-къым дадэм апхуэдэ гушіэгъур. Пыжьым хъыджэбз ціыкіур хигъэгъуазэрт Іэнэ щтэкіэм, Іэм-батэ щіыкіэм, хадэ пщіэкіэм, нартыху къыдэчыкіэм. Псоми-псоми иригъасэрт, жриіахэр, иригъэлъэгъуахэр зэригъэза-щэм кіэлъыптыжурэ. Мис апхуэдэ унагъуэм къы-хэкіащ, зыкъыщиэтащ Наусэ. Бэшэчу, нэмысышхуэ, шыіэны-гьэ иізу къыдэкіуагей хъыджэ-сым правиты птару, хузэпещэу хуожьэ. Ауэ куэдым маримата правиты птару. озым нысэ хуеихэр к13-тыппту, хузэпешуу хуожьэ. Ауэ куэдым иракуртэк-тым унаг-туэ щып-кым я бзылъхуг-туэ дахащэм, акъыпрэ Іэпкът-туэ дахащэм, акъыпрэ Ізпкът-туэл коэшэг-туэ ныбжыш зам «Хэт-хэ я унэ къанжэ тес?!» хужа!э. Наусжэ я унашхым Къулгыкым кыргыкым кыргыкын Ипшэ шыш Къузшысоккуэ хэ «я къанжэр» тесу къыщіэ-

мащ. И анэшым я деж щыІэ хъы-джэбз хьэщІэ тхьэІухудым и хъыбарыр Къулъкъужын Ипщэм псынщізу щызэльащіысащ. Къуэщіысокъуэ Мыхъутар и адэм бзылъхугьэм и шыфэлім фэр, хуайуатэхэр игу ирихъри, Іужу ирихъэжьащ Наусэ езым и

нэхү прихээльаш нэсэ сыйн кыум къригъашэу нысэ ищіыну. Алхуэдэ хабзэт абы щыгъуэ: адэ-анэм, іыхьлым къыхущіах-рэ, ныбжьыщіэхэр зэрагъашэу. Мыхъутар щіалэ къудант, япэ зи

ціэ ираіуэхэм ящыщт, и адэ-анэ-

ри унагъуэфІт. Арати, ныбжьыщІитІыр псэуэгъу зэхуохъу. Сэрмакъи ещхьу, Наусэ и колхоз лэжьыгъэм паусэ и колхоз лэжьыгъэм Къулъкъужын Ипщэм щыпещэ. Іэбэмэ, и Ізужьыр ягъэщІагъуэ, псалъэмэ, къыжьэдэкІыр гуа-пэц, щапхьэщ. Мыхъутар япэ адыгэ къулыкъу-

Мыхъутар япэ адыгэ къулыкъущізхэм ящыщт - Бахъсэн районым и военкоматым щылажьэрт. Дээ Плъыжьым ираджэну щалэгъуалэр къулыкъум хуигъэхьэзырырт, физкультурэм, спортым дригъэхьэхырг. Мыхъутар зыдэлэжьажу дээм яшахэм я адэ-анэхэм, езым, унафэщіхэм щытхъу тхылъхэр ктыхуагъэхырг. Нэгъуэщі районхэми алкуэдэ дыдэ къулыкър цигъэзэшіащ, Къражэм къетіысэхыжа нэужь, пощтым и унафэщі ящіри,

ужь, поштым и унафэшІ яшІри. а ІэнатІэр зыхуей хуигъэзащ. Колхозым и мылъку хъумапІэр и Колхозым и мылъку хъумапіэр и пицэ иралтхьэри, ари хэкіуэдыкі, Іисраф хъу щымыіэу хъэлэлу яхузэрегъэзахуэ. Нэхъ иужырыны бригадиращ, Дэнэ щыгами, Мыхъутар щытхъу яыхужаіэ лэжьакіуэ нэхъыфіхэм ящыщащ.
Алхуэдэу, зэрымыльагъумэ зэхэзэйих, шызэгъхсэм зызшамы-

хихуэдэу, хээрыгийн гав иун ээ хуэзэшү, цызэгъусэм зызцамыгынціу, дунейр езыхэм я закъуэ яйм хуэдэу къекіуэкіанц, псэукіэ дахэ яіаш, гъащіэ насыпыфіэ зэдрахьэкіащ.
И щхызгъусэр фіэкіуэда иужы

И шхьэгьусэр фіэкіуэда иужый наусэ и щіапихымрэ хъыджэбзитымрэ адэ зиіэхэм яригьэхьуэпсакъым, узыншэхэу, іэщіатьэ, щіэныгъэ яіэу ахэр къиіэтащ. Абы и бынхэр щапхъэу къыхуахыырг адэ зиіэ я бынхэм. «Сэрмакъым ипхэу щэджащэм фыдэплъей», -жригъэіэу нобэми мэпсэу Наусэ и унагъуэр. Сэри «Адыгэ псалъэ» газетым сигъэкіуат Сэрмакъ къыдэкіа бзылъхугъм - унагъуэшхум и гуащэ щыпкъэм - Наусэ и деж. Ипъэс 80-р къызэзынэкіыу еб-гъуанэм хыхьа щхьэльащіэм и

Йлъэс 80-р къызэзынэкіыў еб-гьуанэм хыхьа шхьэлтанціэм и унагьуэр махуэшхуэм - Къэбэр-дейр Урысейм зэрыгухьэрэ илъэс 450-рэ шрикъум зэрыіу-щіэм - сытетхыхыну арат. Згъэ-щіэгъуащ сыздеблэгъа уна-гьуэр, абы илъ хабээр, нэмы-сыр, псэукіэр. Гуащэр пэш із-хуенну псори къегъэувэкіауэ, шэнтиуэ щабэм ису щіэсщ. «Тугъу сехьу» абы нэскі сызэры-кіуам папщіэ фіыщіэ къыс-хуещіри, езым пэгъунэгъуу се тэтіыс. Дызэшіюушів, лызэрохуещіри, езым пэгьунэгьуу се-гьэтіыс. Дызэщіоупшіэ, дызэро-ціьху, доуэршэр. Наусэ и пэ-шым къыщіохьэ ипхъу нэхъы-жьыр, и нысэр, Дэтхэнэми и тіы-сыпіэри, щытыпіэри ещіэж. Къызэхуосыжхэр и бынхэр, я быныжхэр, абыхэм къалъхужа-хэр. Хэти курыт еджапіэм, еджапіэ нэжъышхьэхэм къикіы-жахэщ. Нанэшхуэм бтьэдыхьэ-ро Ізпіа хуащі, унэгуащэми урэ ІэплІэ хуащІ, унэгуащэми ахэр зрекъузылІэ, я щхьэфэхэм

Із яхудеглэ.

Мо ФЫЗЫЖЬхахуэм, шэжыпКъыу зэф1эсу шэнтиуэм исым сыздептым, си нэгум кыыщІззогъэхьэ пъабжьэшхуэкіз
щІым хэт жыг ІзппІакіуэ ин. Абы пъэныкъуэ псомкіи нукъуздия къудамэ піашэхэр, къадэжа
нэхъ жъгъей зэхуэмыдэхэр.
Ихъуреятъкіз зыщызыізта а
щхьэбаринэшхуэм пщіащэхэр,
пьэтэнкіз зэпеуэ хуэдэ, хьэуам
щыходжэгухь. Пкъы пъэрызекэм быдуу зэкъуэт къудамэхэр
ингъщ, абыхэм къакъуэжахэми
нэгъуэщіхэм я Ізпэхэр яІытынни. Пщіащэхэм я пізми къу-ФЫЗЫЖЬхахуэм, шэжыпнэгъуэщихэм я ізпэхэр яны-гъынщ. Пщіащэхэм я піэми къу-дамэ ціынэ ціыкіухэр къиувэ-нущ. Ар гъащіэ жыгіт льят ящі апхуэдэ «Гъащіэ жыг» гльят-къыр, унагъуэр зэрызэкъуэжам ехьэліауэ. Къуэщіысокъуэ Наусэ ейм нобэкіэ нэрыбгэ 66-рэ пытщ, Тхьэм игъэбагъуэ!

БЕКЪАН Чыланий.

• Щапхъэ

Мы тхыгьэ кіэшіыр зытеухуа ціыхубзым псальзу щыіэм я нэхьыфіыр хуэфащэщ. Ар Сэрмакь къуажэм щыщ Гуэнгъэпщ Зоещ, Шэмызокъуэ Мурат ипхъущ. Зое адыгэ ціыхубз къабзэм, щхьэгъусэ пэжым, анэ гума-щіэм, псэ хьэлэлым и щапхъэщ.

ПБЭС плыщірэ хырэ и пэкіэ Гуэнгъэпщ Ізбил и щхьэгъусэр, сабиищ къызэринэкіри, дунейм ехыжат. Адэр икъукіэ щытыкіэ гугъу ихуат: «Дауэ хъуну? Сабиищым хэт къапх ухэтіысхьэн? Зыгуэр арэзы хъупру щытми, ар сыт хуэдэу къахущіэкіыну?» - жиізу хэпльзу.

Мы эманхэм къэхъухэр зи нэгу щіэкі ізбил абы щегупсыскіэ и щхьэфэцыр тэджырт: хэт къилъхуар нэгъуэщіым ирет, хэти сымаджэщым къыщіенэри йожьэж. Ауэ сыт Іэмал, сабийхэм анэ гуэр ящхьэщымыту хъунукъым, къулейсызыгъэ къальос.

ругунсьный, каруистемый по карыльсы Сыгми тогушхуэри я къуажэм щыщ Шэмызокъуэ Зое унагъуэм хешэ. Махуэхэр макіуэ, Іэбили зэщіодэіукі, гур дзапэкіэ иіыгъ зэпытщ. Куэд дэмыкіыу Зое и бзэ итур дзапэкіэ иіып ь зэпытіц, куэд дэмыкіыы зое и озэ ізфіьмі цыкіузэр къыдихьэхыу хуожьэ. Адэми епъагъу къабзэльабзэу хуэпа, зи щхьэц тіэкіухэр зэщіэкъуа и сабийхэр. Ауэрэ сабийхэм я макь жытыырухэри пэш-хэм къыщыіужащ. Нэхьыщіэм «мамэ, мамэ» жиізу Зое и кіэкъуащіэр иіыгъыу, гуфіэжу худопльей. Анэри и бын нэхьыщіэм хуэгумащіэу къыхуопльых, къещтэри, Ізпліэ, ба хуещі. Ізбил и нэпсхэр къекіуауэ, адрей пэшымкіэ щіохьэри, фіэкіуэдар Алыхым къритыжауэ жиізурэ, тхьэ йользіу. «Я анэ къэзыльхуам хуэдэщ», къргуміныкі и гую

къогуфіыкі и гур. «Насыпыр гулъэкіэ къысхуэпшэри укъэкіуащ, - жи-Іэурэ и щхьэгъусэм зыхуегъазэ, йохъуэхъу. - Епліанэ у

таурэ и щкоэт бусэм зыхуег вазэ, чохьуэжь, - Стіпін», зы сабий дгъуэтыжащи, си насыпыр из хъужащ». Зым Іэпыхур адрейм къищтэжу зэщхьэгъуситіым псэукіэ дахэ ягъуэтыжащ. Зэрымыльагъумэ, зэхуэзэшу махуэхэр, мазэхэр ягъакіуэ. Ауэ пэмыплъэххауэ, дэнэ къикіа бэлыхь жыхуаіэм хуэ-

дэ нэшкъеягъуэ къатопсыхэ. Ізбил и шхьэм зауэм щи-гъуэтауэ щыта удыныр къо ятэжри, абы ехь. Зое и ду-нейр къытоункlыфІэ. Ар сабиипліым и закъуэу къахэ-

нащ. Зэман докі, сабийхэм нэхь зыкъаужь, яхуэщіапхъэр нэхьыбэ мэхъу. Ахэр къэіэтын, адэм хуэфащэ щіэб лэу къэгъэхьун хуейщ. Іу эхум хэмыг ужьеихьу, Зое и бгыр щіекъузэря, унагъуэр гъэпсэуным, сабийхэр піыным къарууэ, узыншагъэу бгъэдэлъыр хузэщіегъэуіуэ. Бын зэхэгъэж ищіын дэнэ къэна, сабийхэм зыхащіэркьым Зое анэнэлізсу, апху эдизкіэ а ціыхубэыр къэлэлщ, гу къабзэщи. Ныбжьыщіэхэр нэжэгужэмэ, Зое

нэщхъыфІэщ, зыгуэр зыдагъуэмэ, и гур нэхъ псынщІэу

Анэм бынхэр къызэфІигъэуващ адыгэ хабзэ дахэ яхэлъу, лэжьыгъэр фіыуэ яльагъуу, псэ хьэлэл яізу Ціыхубз гуащіафіэм ахэр адэ зиіэхэм яригъэхъуэпса қым. Псоми щірныгъэ, Іэщіагъэ яригъэгъуэтащ, унагъуэ хъарзынэщ. Къуажэм зыгуэрым щапхъэ къы-хуагъэлъэгъуэнумэ, Зоерэ абы и бынхэмрэ я ціэ

къмхурајуэ. Абы и пщіэр ягъэлъагэу жылэм щыжаіэ: «Гуэнгъэпщ Зое и ліыгъэр Тхьэм анэ псоми щапхъэ ях уищі!»

КЪЫЛЫШБИЙ Машэ.

Совет зэмылІзужьыгъузхэм хахахэр

<u>СССР-м и</u> <u>Совет Нэхъыщхьэм:</u>

Бекъул Жануэс - звеном унафэщІ; **Къардэн Шагъир** - колхоз ′нафэ́щІ;

Мэкъушэ Сэіимэт - жэмыш.

<u>РСФСР-м и</u> <u>Совет Нэхъыщхьэм:</u>

Дохъушокъуэ Мусэ -КъБАССР-м и Министрхэм Советым и Унафэщі.

<u>КъБАССР-м и Совет</u> Нэхъыщхьэмрэ КъБР-м и Парламентымрэ:

Алътуд Мухьэмэд - Сэракъ комбинатым и уна-

Б**ай Шухьиб** - МТФ-м и нафэщІ; **Бай Жэмал** - МТФ-м и

ваи жэмал - мтФ-м и /нафэщ; Гуэнгъэпщ Алисэхь -лэгъупэжь; Дзу Хьисэ - лэгъупэжь; Дидан Хъызыр - брига-

дир; Дохъушокъуэ Мусэ -КПСС-м и райкомым и япэ секретарь; Къардэн Амырбий - меха-

низатор; Куэцэ Абухьэлий - жэыш, Лыджыдэ Владимир -

лыджыдэ владимир -колхоз унафэщ!; Пыл Гъумар - МТФ-м и унафэщ!; Токъмакъ Марьям -егъэджак!уэ;

Щоджэн Хьэсэнбий

рист, **Вындыжь Хуаркіэ** - зве-

Вындыжь Хуаркіэ - зве-ном и унафэщі; Махуэ Анатолэ - «Къэбэр-дей пэж» газетым и редак-тор нэхъыщхьэ; Хьэтэжьыкъуэ Светланэ - егъэджакіуэ; Къалэ Владимир - «Къэб-балъкътурист» ОАО-м и унафэщі;

Махуэ Владимир - КъБР-м и Парламентым и комите-

тым и унафэщІ;

Шыхъуэстэн Амдул-Хьэмид - «Къэббалъкътелемид - «Къэббалъкъте ком» ОАО-м и унафэщі.

ЦІэ лъапіэхэр зыфІащахэр

Бакъ ФІыціэ - РСФСР-м щіыхь зиіэ и ухуакіуэ;

Бэрокъуэ Ізуес - КъБР-м ціыхухэм щіэныгээ егьэгьуэ-ынымкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ; Бекъул Іэсият - КъБР-м щіыхь зиіэ и егьэджакіуэ; Бырмамыт Гуащэкъарэ - КъБАССР-м щэнхабээмкіэ

шыхь зиіэ и лэжьакіуэ; Быгуэ Мэрем - КъБР-м щыхь зиіэ и егъэджакіуэ; Быгуэ Хьэсен - КъБАССР-м щыхь зиіэ и ухуакіуэ; Вындыжь Любэ - КъБР-м щэнхабээмкіэ щыхь зиіэ и

Дау Хьэлым- КъБАССР-м щыхь зиlэ и механизатор; Дау Лейлэ - КъБАССР-м щыхь зиlэ и егъэджакlуэ; Дау Марианнэ - Урысей Федерацэм щыхь зиlэ и ар-

тисткэ; Дау Хъусен - КъБАССР-м физическэ щэнхабзэмкlэ .

шыхь зиіэ и лэжьакіуэ; Даур Шэфихь - КъБАССР-м щыхь зиіэ и дохутыр; Дзу Руслан - КъБР-м щіэныгъэмкіэ щыхь зиіэ и лэ-жьакіуэ; вактуэ, Есэнкъул Іэсият - КъБР-м щІыхь зиІэ и егъэджакІуэ;

ЕСЭНКЪУЛ БОРИС - КЪБР-м ЩЫХЬ ЗИІЭ И УХУАКІУЭ; Зыхъуэ Нинэ - КъБР-м щЫхь зиІэ и дохутыр; Къвлэ Владимир - КъБР-м щэнхабзэмкІэ щыхь зиІэ и лэжьакіуэ; **Къалэ Замир** - КъБР-м щіыхь зиіэ и экономист;

Къалэ Хьэжбарэ - ЖР-м щыхь зиіэ и метеоролог, Къармэ Толэ - СССР-м щыхь зиіэ и горняк; Къардэн Марие - КъБАССР-м щыхь зиіэ и егъэ-

Куэцэ Руслан - РСФСР-м щіыхь зиіэ и тренер, ББР-м щэнхабээмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ; Къущхьэ іэбу - РСФСР-м щэнхабээмкіэ щіыхь зиіэ и

Лыджыдэ Мухьэмэд - РСФСР-м шІыхь зиіэ и энерге-

махуэ Дадушэ - КъБАССР-м щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ

лэжьакіуэ; **Махуэ Лев** - РСФСР-м пщіэ зиіэ и гъуэгу лэжьакіуэ;

Махуэ Мусэ - КъБР-м шыхь зиіэ и машинэухуэ:

мажуэ мусэ - къър--м щыхь зиіэ и машинэухуэ. Мусэ - КъБАССР-м щыхь зиіэ и агроном; Мэшькъуэ Іэсият - КъБР-м щыхь зиіэ и егьэджакіуэ; Урысмамбэт Гъумар - КъБР-м щыхь зиіэ и дохутыр; Урысмамбэт Шатыр - КъБР-м щых зиіэ и дохутыр; Хьэlупщы Лолэ- КъБАССР-м щэнхабзэмкіэ щыхь зиіэ

и лэжьакіуэ; Щоджэн Назир - КъБАССР-м щіыхь зиіэ и дохутыр; Шыхъуэстэн Амдул-Хьэмид - УФ-м щіыхь зиіэ и ин-

женер, Куэпэшэр Мухьэмэд - КъБР-м промышленностымкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ; Къардэн Кушыку - КъБАССР-м щіыхь зиіэ и іэщ доху-

тыр; Пыл layec - УФ-м профессиональна щіаныгъа на-

ьыщхьэ егъэгъуэтынымкіэ щыхь зиіэ и лэжьакіуэ; Быгуэ Николай - УФ-м мэкъумэш хозяйствэмкіэ щыхь зиlэ и лэжьакlуэ; Вындыжь Маринэ - КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкlэ

Бэрокъуэ Ахьмэд - КъБР-м цІыхухэр социльнэу хъумэ-нымкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ.

№40 Бабыгуей Сэрмакъ Адыгэ къуажэхэг я шІэнгъчазэ

<u>Зи илъэсхэр</u> Гуэхушхуэхэмрэ къалэ-нышхуэхэмкІэ гъэнщІа къэ-зыпсэухэм я лежкІэ гъащІэм и дэтхэнэ махуэри псэм-

рэ гумрэ гу-къыдэж къахуэзыхьщ. Апхуэдэщ ди тхыгьэ кІэшІыр зытеухуа цІыху гуащІафІэ, жэуаплыныгъэ зыпылъ лэжыпгызуы ал кы-зэгыпэщакіуэ ізкіуэ-льакіуэ, щізныгыэлі Къалэ Замир.

ЧЭРМАКЪ къчажэм Сщыпсэу адыгэ уназэмрэ нэмысымрэ щытеп-щэм, къыщалъхуа Замир адыгагъэмрэ цІыхугъэ нэсымрэ гъащІэм щапхъэ зэрыщыхуэхъунум шэч хэльтэкъым. Замир и адэ Іэуес гъащІэ кІыхь къимыгъэщІами, зи Іэужьыр дахэ адыгэлІт. Абы и ушиер, чэнджэш шхьэпэхэрикъуэхэм ноби я

ЩІалэхэм я анэ Къурал и гъащІэ псор триухуащ щІэблэр егъэджэным, гъэсэным. ГъащІэм и лъагъуэ пэжым ныбжьыщІэ куэд тригъэуващ егъэджакІуэ гумызагъэм. Ноби ар хуэнабдзэгубдзаплъэщ и гъэсэнхэм: и щІалитІым хуэдэ дыдэу, абыхэм ящыщ дэтхэнэми и ІуэхущІафэм щыгъуазэ зещІ, я ехъулІэныгъэхэм иригушхуэу.

Апхуэдэ нэхъыжьыфIхэр щапхъэ хуэхъуащ Замир. Абы и хьэл-щэным щызэхэухуэнащ джэрагъыр, щІэныгъэм хуэпабгъэу щытыныр, ныбжьэгъугъэ пэжыр, псэемыблэжагъыр, псом я щхьэращи, цІыхугъэ нэсыр. ЗэрыгурыІуэгъуэ-щи, псэ зэІуха зиІэ цІыхур зэи и закъуэ хъур-къым. Ар ихъуреягъкІэ щекІуэкІ сыт хуэдэ лэжьыгъэми и курыкупсэм хэтщ, ІуэхуфІхэм я жэрдэмщІакІуэщ, зэхэубла-

Ар куэдым • Япэ нтхэр егъэпіейтей

кІуэщ. Апхуэдэущ Замир зэрырихьэкІар курыт еджапІэм щыщІэса гъэхэри, КъБКъУ-мрэ Социально-политикэ ІуэхухэмкІэ Кавказ Ищхъэрэ институтымрэ щыщеджа илъэсхэри. Университе-тым и комсомол зэгухьэныгъэм и секретарь, дзэм къулыкъу щыщІэн, КъБКъУ-м и парткомым, иужькІэ партым и Нал-шык къалэ комитетым я пык кылу комитсым я ІэщІагьэлІ - жэуаплы-ныгьэ зыпыльт а ІэнатІэ-хэм ящыщ дэтхэнэри. ИкІи Къалэ Замир ахэр ирихьэкІащ ныкъусаны-гьэншэу, зыпэрыт Іуэхур сыт и лъэныкъуэкІи ири-гъэфІакІуэу. Абы къыдэ-кІуэу щІэныгъэм хуэнэхъуеиншэ ныбжьыщІэр дихьэхырт къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэм

ІэщІагъэлІ щІалэм и зэфІэкІхэм гу лъамытэу къэнакъым. 1991 гъэм За-мир КъБР-м и вице-прези-

дентым и дэІэпыкъуэгъуу ягъэуващ. Мыбдежым нахъри нэхъри нэ-рылъагъу

цІэныгъэлІ жаным бгъэдэлъ акъылымрэ жыджэрагъымрэ. Ар яхэтащ республикэм и гъащІэр егъэфІэкІуэным, зэхъуэкІыныгъэхэм я гъуэгу захуэм тешэным елэжьа ІэщІагъэлІ пажэхэм. А лъэхъэнэм жылагъуэм мыхьэнэшхүэ щигъуэтат льэпкъхэм яку дэль зэ-хущытыкІэхэм епха хущытык Ізхэм епха Іуэхухэм. Жэуаплыны-гьэ зыпыль а Ізнат Іэр -УФ-м Федерацэ Іуэху-хэмк Ізпхьуэ-шапхьуэ политикэмк Із министерствэм и щІына-лъэ къудамэу КъБР-м щыІэм и унафэщІ - пщэрыль зыхуащІауэ щытари Къалэрт.
2001 гъэм Дзэлыкъуэ

2001 гъэм Дзэлыкъуэ куейм и администрацэм и Ізтащхьэу Къалэ Замир ках. Зи Іуэхухэр дэхуэхауэ шыта щІыналъэм аман кіэщіым кърмубыдэр ехъулІэныгъэфІхэр зыІзригъэхьэжащ. Зыу жьыныгъэ игъуэтыжащ мэкъумэш ІэнатІэм, ерыс-къыпхъэхэм елэжь ІуэхущІапІэхэр къызэІуахащ, хьэрычэтыщІэ цІыкІумрэ курытымрэ лъэ быдэкІэ щыхъуащ уву хуежьащ. Замир и

нэІэ тригъэтт цІыхухэр нэхъыбэу зыгъэпІейтей социальнэ Іуэхусоциальнэ Іуэху-хэми.Къалэр хуэнаб-дзэгубдзапльэт и унафэ-хэр гъэзэщІа зэрыхъум икІи сыт хуэдэ Іуэху кърихьэжьэми, ар и кІэм нигъэсырт.

Щалъхуа и щІыпІэм и псэукІэр зэтегъэувэжыным хузэфІэкІ хилъхьэу лажьэу, КъБР-м и Президентым и чэнджэшэгъу дентым и чэнджэщэг ыу къулыкъур дзыхь къы-хуащіаш. Иужькі эЗамир ягъзуващ КъБР-м курор-тхэмрэ туризмэмкі э и ми-нистру. Ди щіыналъэм и щІмуэпсым пкърылъ бе-ягъыр, абы республикэм и бюджетым мылъкушхуэ къызэрыхуихьыфынур фІмуэ къмзыгуры Іуэ унафэщіми и фімгьэкіэ зыгъэпсэхупі э щімпіэхэм, санаторэхэм м нэхьыбэм лэжьэн щ адээжаш. Къалэм и къару ирихьэл аш Іуащ-хьэмахуэ лъапэ шы Із зыгъэпсэхупІэ щІыпІэхэр «къэгъэпсэужыным», абыхэм я зыужьыныгъэм хуэлэжьэн федеральнэ унафэ зыбжанэ къегъэштэным.

Республикэм и гъащ Гэр езым ейм хэухуэнауэ езы-хьэк І Іэщ Іагъэл Іхэм ящыщщ Къалэр.Нобэ ар КъБР-м и Президентым и Іуэхухэр зезыгъак Іуэ Іуэхущ Іап Іэм и тхьэмадэщ икІи фІыуэ илъагъу и щІыналъэм нэхъри зиу-жьын папщІэ лъэкІ къигъанэркъым.

Сыт хуэдэ къулыкъу е лэжынгъэ пэрытми, Замир ж эу а п лы ны г ъ эш х у э зыхищіру ирехьык. Ауэ зэи абы Іэщіыб ищіыркым щізныгъэ-къзхутэ ныгъэ лэжьыгъэхэр. Эконып ыз лэжын ыздэр. Эко-номикэ щ Тэныгъэхэм я доктор, профессор Къалэ Замир академие зыбжа-нэм хэтш. Абы и къзхутэныгъэхэм лъытэныгъэ щаІэщ УФ-ми, КъБР-ми, хамэ къэралхэми

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Афган зауэм хэтахэр

БэрокъуэЧэрим Мусэ и къуэр; Бекъул Аслъэн Нэжмудин и къуэр; Бжэныкіэ Хьэсэн Мухьэдин и

Быгуэ Ислъам Болэ и къуэр; **Вындыжь** Ризуан Хьэжмусэ и къуэр

Джыджий Замир Мухьэмэд и къуэр; ДохъушокъуэИсмэхьил Инал и

къуэр; Жырыкъ Аскэр ТІалиб и къуэр; Жырыкъ Ахьед Хьэмид и къуэр; Жырыкъ Хьэсэнбий Хьэмид и

Къалэ Хьэчим ЛатІиф и къуэр; **Къалэ** Хьэчим ЛатІиф и къуэр; **Къардэн**Ризуан Сэфарбий и къуэр;

Къардэн Арсен Наурбий и къуэр; **Чэртбий** Валерэ Къэралбий и

Куэцэ Лиуан Нурхьэлий и къуэр; Куэцэ Саид Хьэзиз и къуэр; Куэцэ Мусэ Сэлмэн и къуэр; Куэцэ Хъусен Хьэсэн и къуэр: Къуныжь Хьэмидбий Сэфарбий и

къучымъ хъзмидоии сэфаройи и къузр; Мудрэн Алберд Мухьэз и къуэр; Мудрэн Лиуан Мухьэруф и къуэр; Темырчы Хьэзрэталий Къанщобий

Токъумакъ Ахьед Хьэжысмел и

Тхьэмокъуэ Муюэед Бетіал и къуэр; **ХьэІупщы** Руслан Хьисэ и къуэр.

Къуажэ курыт школым и уж ькІэ зэман зэхуэмыдэхэм дзэ еджапІэхэр ехъулІэныгъэкІэ къэзыухахэр

Балэ Алий Нэсухь и къуэр; БищІо Аслъэн Юрэ и къуэр; Къалэ Данил Мэмызэ и къуэр; Къыл Къзарэталий Нухь и къуэр; Къуныжъ Анзор Амырбий и

Къущхьэ Хьисэ Мусэ и къуэр; Лыджыдэ Борис Джэбар и къуэр Лыджыдэ Юрэ Хьэлым и къуэр; Нэпсокъуэ Руслан Жэмал и

Тэтрокъуэ Владимир Хъызыр и

къуэр; Тэтрокъуэ Борис Бий и къуэр; Темырчы Беслъэн Анатолэ и

Къуэр; Хъэлилэ Іэбубэ Зэчий и къуэр; Бай Аслъэнбэч Шэчыр и къуэр; Махуэ Мусэ Сулътlан и къуэр.

Жылэм щыщ ціыху ціэрыіуэхэр

Техникэ щіэныгъэхэм я док тор, академик Шыхъуэстэн Вла

Сэрмакъ дэт класси 9 шко-лым и егъэджакІуэ Есэнкъул

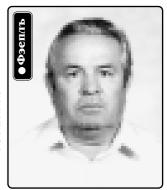
Сэрмакъ дэт класси 9 шко-лым и унафэщі Тэтрокъуэ Лъос

УзэщІакІўэ Дидан Нажмудин

Сэрмакъ къуажэм шызэхэта мэкъумэш хозяйствэм унафэщі 13 иіаш. Абыхэм ящышу нэхъ ехъулізныгьэшхуэ зэзыгъэхъуліар 1970 гьэм къышышіэдзауэ 1981 гъэ пщіондэ ткъэмадзу лэжьа Дидан Нажмудинц. Илъэс 11-м кърцубыду а ліы гъуэзэджэм хузэфіэкіар ноби хъыбарыфіу къуажэм дэлъш.

УЩІЫЩЫТХЪУН гуэри имыізу, районым и колхоз нэхь хуэмыхухэм хабжэу хозяйствэр кьекіуэкіырт. Нажмудин а Ізнатізм пэрыхва нэужь, щытыкізм зихъуэжу хуежьащ. Абы ипэ итахэр ищхьэкіз къикізм жэрдэмкіз іузум тегушхуэртэкьым. Диданыр алхуэдэтэкьым, кэражэм лэжылкъэу дэльым фіыуэ щыгъуазэти, зэкіэльыкіузу и чэзум ахэр зэрызэфіигъэкіыным яужь итт.

ным яужь итт. Илъэс зышыплІ нэхъ дэмыкІыу, хо-Илтэс зыщыплі нэхъ дэмыкіыу, хозяйствам мыльку хьарзынэ зэригрэльцата. Абы и фіыгъякі щіым зэрелэжьыну техникэ льэщхэр, мэкъумэш ізмяпсымэхэр кьащухэци. Фермэхэр «Къутатеикъуэ», «Ізгубэчеикъуэ», «Сэрмакь ауэ, «Къруукъуэ» хъупізхэм щызэбгрыздаати, яхузэхуэмытыэсурэ, гьэшыр яфіэкіуэдырт. Абы къыхэкіыу Диданым и жэрдэмкіэ Балъкъ псыхъуэм щаухуэ дэтхэнэми жэм 200 зыщізхуэ боууэ 5 зыхыхы комплексышхуэрэ жэм псэфхэм щхьэгіэ егъэзыпіз щхьэхуэрэ. Бжэ-щхьэгьубжу екіухэр хэлъти, щінмахуэ зэгхэнбэ егъзэыпіз щхьэхуэрэ. Бжэ-щхьэгьубжу екіухэр хэлъти, щінмахуэ зэ кіз егъзыпіз щхызуэрэ, ьжэ-щхьз-гьубжэ екіухэр хэльті, щінмахуэ зэ-маныр ціыхухэми Ізщхэми къатехьэ-льэртэкъым. Мэкъумылэр бохэм тех-никэкіэ щіашэурэ щагъэтіылъырти, Ізпщэ къарууэ къагъэсэбэпыр куэдкіэ нэхь мащіэ хъуат. Шкізхэр мази З ири-къуху щагъашхэри щхьэхуэт. Комп-

пексым хэтт щіэжьейуэ 150-рэ къы-щагьэхьу егъэзыпіэ іэхуитльэхуит. Хозяйствэр нэрыльагъуу ефіа-кіуэрт, и мылькуми хэхьуэрт. Нахму-дин ипэкіэ пльэ унафэщіти, къуажэ-дэсхэм защіигьэкъуэн мурадкіэ щіа-кхэуэ гъэжьапіэ къызэіуех икіи ар уна-гъуэхэм яхуэзышэну автомашина къа-хуещзух. Езы колхозми техникэщіэ куэд ээригъэпэщат. Къапштэмэ, Дида-ныр тхьэмалэу зэрылэжьа ипъэс 11-м кузд зэриг вэтвидат. Къвтищтэмэ, дида-ныр тхьэмадэу зэрылэжьа илъэс 11-м къриубыдзу хозяйствэм къищэхуат хьэлъэзешэ автомашинэу 100-м нэб-лагъэ, трактор зэмыл1зужылгъузуи ап-хуздиз, щ1ым зэрелэжь 1эмэпсымэу зыхуеину гоори.
Автомашинэ 80 зэуз зыщ1охуз гъзу-

выпіз екіури, гъавэ хъумапіз Ізхуит-льэхуитри, сабийуз 150-м щіигъу зз-кіуаліз гъэсапізри, къатитіу зэтет кон-торэри Нажмудин и жэрдэмкіз яу-

торэй ттажмудиг и жэрдэмктэ лух хуащ, ІуэхуфІ Іэджэ къыдинащ, лэжьыгъэ-шхуэ щызэфІигъэкІащ Дидан Нажму-дин Сэрмакъ къуажэм. Жылэм дэсхэр а псом щыгъуазэщ икІи колхоз тхьэма-дэу, узэщІакІуэу щыта а цІыху угъурлыр куэдрэ фІыкІэ ягу къагъэкІыж.

ХЬЭМТУ Къадир

• Гу зылъытапхъэ

Къуажэм щыпсэу унагъуэхэр

Сэрмакь къуажэм унагъуэ 1680-рэ дэсш, ц1ыху 9301-рэ щопсэу. Унагъуэ нэхъыбэ къызэщ1эзыубыдэхэм ящыщщ Къардэнхэ (132-рэ), Махуэхэ (108-рэ), Куэцэхэ (100), Лыджыдэхэ (80), Къалэхэ (74-рэ), Мэлейхэ (59рэ). МащІэкъым Диданхэ, Гуэнгьэпщхэ, Есэнкъулхэ, Жыкъуэхэ, Чэртбийхэ, ХъуэкІуэнхэ я лъэпкъхэри.

уамсэм дэс лъэпкъхэм я унэцІэхэр.

	Къ
. Абазэ	
. Абазэ . Азубэч	
. Алий	
. Амэнкъул	
. Андемыр	
. Альтуд . Ахьмэт	
. Афэ	
. Бай	
0. Бакъ	
1. Балэ	
2. БатІ	
3. Бэлакъыжь	
4 Fanorez va	

14. Бэрокъуэ 15. Бекъул 16. БжэныкІэ 17. Бжьахъуэ 18. Быгуэ 19. Быдэ

19. Быду 20. Бырмамыт 21. Вындыжь 22. Гуэнгъэпщ 23. Гъубжокъуэ 24. Джатэжьокъуэ 25. Джыджий

26. Дау 27. Даур 28. Дидан 29. Дохъушокъуз 30. Дыгулыбгъу 31. Дзасэжь

42. ЗекІуэрей 43. Зыхъуэ 44. Куэцэ 45. Куэпэшэр 46. Куп 47. Куй 48. Къультырбей 49. Къалэ

50. Къардэн 51. Къармэ 52. Къамбий

52. Къамони 53. Къазий 54. Къэзакъ 55. Къуныжъ 56. Къущхъэ 57. Къущхъэкъан 58. КІэблахъуэ

59. КІузэмыш 60. Къузахъмэт 61. Чэртбий 62. Чэрты 63. Лафыщ 64. Лэкъумэн 65. Лыджыдэ 66. Лу 67. Мамбэт 68. Махуэ 69. Мэлей

70. Мэремкъул 71. Мэржэхъу 72. Мэкъушэ 72. МЭКБУШЭ 73. МЭШ 74. МЭШЫКЪУЭ 75. МЭРЕМЫКЪУЭ 76. МЫКУ 77. МОЛЭ

31. Дзасэжь 32. Дзэмыхь 33. Дзыгьуэжь 34. Дзу 35. Емыш 36. Есэнкъул 37. Жанджэрий 38. Жанкъазий 39. Жэмбей

77. Молэмэт 78. Молэмэт 79. Мысырджэн 80. Мудрэн

83. Нэгъуей 84. Нэпсокъуэ 85. Угъурлы 86. Уэрыш 87. Пыл

87. ПЫЛ 88. Понэж 89. Тажджэ 90. Тэтрокъуэ 91. Тхьэмадокъуэ 92. Темырчы 93. ТІэхьу 94. Тонэш 93. Пэхьу 94. Точэщ 95. Токъумакъ 96. Туний 97. Тхьэмокъуэ 98. Льеиншэ 99. ЛыщІэ

101. АБЭЖЫ 102. ХЬЭЖКЪАСЫМ 103. ХЬЭМТУ 104. ХЬЭПЦЫ 105. ХЬЭТЭЖЫКЪУЭ 106. ХЬЭТЫКЪУЭ 107. ХЬЭШКУЛ 108. УЪЗЈУПЦЫ

107. ХЬЭШКУЛ 108. ХЬЭЈУПЩЫ 109. ХЪЭЛИЛЭ 110. ХЪУЭКЈУЭН 111. ЦЕЙ 112. ШЫбЗЫХЪУЭ 113. ШЫД

113. Шыд 114. Шыхъуэстэн 115. Щэрдан 116. Щоджэн 117. Щомахуэ 118. Щокъуж 119. КІэхумахуэ

Адрей льэпкь унэцІэхэр:

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФІЫЦІЭ Мухьэмэд

ЛИ ХЭШІАПІЭР 360030, Налшык къалэ, Лениным и цІэкІэ щыІэ уэрам, 5 , епщІанэ къат

1905 гъэм щыІа Революцэм и цІэр зезыхы и полиграфкомбинат, Налпык къ., Лениным и уэрам, 33

Газетым Іэ тедзэн хуейщ сыхьэт 20.00-м. Щытрадзар сыхьэт 21.30-рщ Номерыр "Адыгэ псальэм" и компьютер ІэнатІэм щагьэхьэзыращ.